

La Siorino havante kamelii

Alexandre Dumas juniora

Imajo sur la kovrilo: Marie Duplessis, da Édouard Viénot.

Ica tradukuro de *La dame aux camélias* da Alexandre Dumas (fils),

1852,

Creative Commons Licensed 2019 by Brian E. Drake

This translation is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 Unported License International. To view a copy of this license, visit creativecommons.org or send a letter to Creative Commons, 444 Castro Street, Suite 900, Mountain View, California, 94041, USA.

THE OXFORD RATIONALIST

56 Albany Street

Oxford, NY 13830 USA

(607) 843-2636

brian.eric.drake@gmail.com

*La Siorino havante
kamelii*

Dramato en kvin akti

Alexandre Dumas juniora

Tradukita da Brian E. Drake

INTRODUKTO

Skriptita da Dumas evante 25 yari, *La Siorino havante kamelii* restas, per sua kombinuro di fresheso e formo e per la sento di la printempo di vivo, verko unika ed astonanta. L'autoro ne ja separabis su de sua iluzioni, ma ja dominacas la maxim defacila del arti.... La dramato kuris tra la mondo per rapideso grandega, ma l'intrigo nultempe perdas sua felica yuneso, charmo quan nulo povas grosierigar. Ol esas tote champanio e lakrimi—fresha perverseso, fresha kredulemeso, fresha pasiono, fresha chagreno. Ni spektis la teatrajo e bone pleita e male pleita—en stranja loki, per barbara lingui, havante grasa Marguerite Gautier ed olda Armand Duval.... Nulo importas—ol portas kun su aero di aprilo: ula yunulo tenera ed ula yunino tusanta bezonas nur parolar la frazi por pozar ol inter la grand amor-rakonti dil mondo.

—Henry James

Alexandre Dumas juniora (1824 – 1895) prizentas kontrasto interesiva a sua patro famoza, l'autoro di *La tri musketieri*, *La komtulo di Monte Cristo*, edc. La filiulo montras su kom tre serioza yunulo dominacata da sincera motivi e nobla intenci. Ca traiti revelesis per ilua maxim frua teatrajo e duris til la fino di ilua vivo.

La romano *La Siorino havante kamelii* (*La Dame aux camélias*) esis publisita dum 1848, la triesma de la dek-e-sis romani di Dumas juniora. Il fondis la romano sur sua propra amoro dum 1844 e 1845 por Marie Duplessis, amoristino e salonistino qua mortis pro tuberkloso en 1847 evante 23 yari. L'intrigo esas l'anciena temo romantika pri amoristino redemptita da amoro.

Il adaptis la romano kom dramato, unesme pleita 2 februaro 1852. Kontre la rodomontatra ed historiala teatraji di ta tempo (precipue olti da la patro, Dumas seniora), ol situesis en la mondo dil spektantaro ed havis realeso tote nova en la teatro, per dialogo realista, personi rikonocebla kom samtempani, ed esis, malgre la romantikismo, vera manier-komedio. La dramato quik juis grandega suceso, esis tradukita aden multa lingui, ed ankore esas pleita. Giuseppe Verdi rapide kompozis ol kom opero (*La Traviata*, 1853); plu kam 20 filmi fondesas sur ol, e quar baleti; en 1973 la Usana dramatisisto ed aktoro Charles Ludlam facis sua propra teatrajo de ol, en qua lu ipsa pleis la malada siorino; en 2008 Michel Legrand facis teatrajo muzikal de ol.

Per ca dramato, Dumas juniora inauguris nova teatro realista, anke la *théâtre utile* (teatro utila) e la *pièce à thèse* (dramato demonstrante tezo od opiniono, kustumale social), qua duktis direte ad Ibsen e Shaw.

En la prefaco ad ilua dramato *La filiulo natural*, il dicitis: ‘Per komedio, per tragedio, per dramato, per bufonajo, en la formo qua maxim bone konvenas a ni, ni nun inaugurez la teatro utila, riskante audar la krii dil apostoli di *arto por arto*, tri vorti tote vakua.’ Dumas tale justifikis sua skopo:

[La XIXma yarcento] ne plus bezonas charmesar, ol ne plus bezonas kompatesar, ol bezonas nur salvesar ... Omna literaturo qua ne vizas perfektebleso, etiko, l’idealo, l’utileso, per un vorto, qua esas literaturo raktika e malada, naskas mortinte. La pura e simpla reprodukto di agi ed homi esas laboro por klerko e fotografisto, e me defias on citar un unik auctoro, sakrigita da tempo, qua ne intencis l’eces-valoro dil homaro.

En *La filiulo natural* (1858) Dumas exploris la problemo pri la filio nelegitima en socio (il ipsa nelegitime naskis, plu tarde oficale rikonocata evante sep yari da la patro); en *L’idei di siorino Aubray* (1867) il traktis la problemo dil homino seduktita e trompita; en *La princino Georges* (1871) il traktis adultero. Per olti ed altra dramati Dumas diskutis neyustesi social quin il deziris esar korektigita. Exemple, per *L’idei di siorino Aubray* il asertis, ke un eroro ne devas kondamnar homino por sempre, ma ke socio devas permisar el facar mariajo honoroza malgre elua ago pasinta. Il esis reformisto ultre dramatiso. Ulfoye il mem opozis, ne nur legi e kustumi efemera, ma etik-legi anciena, exemple, en *La spozino di Claude* (1873), en qua il

esforcis justifikar ocido di homino trahizanta da elua spozo.

Do, Dumas juniora esis un del unesma skriptisti realista en la teatro di Francia, e *La Siorino havante kamelii* esis vidita e konsiderita kom teatraĵo tre realista (fakte, l'opero da Verdi komence faliis pro ke l'audantari ne aceptis ol pleata per samtempa kostumi; ol mustis esar pleita per kostumi dil XVIIIma yarcento ante ke ol sucesis). Malgre to, nuntempe la sajeso komuna konsideras ca dramato kom ekmoda, sentimentachal, mem kom jokajo. Pro quo?

Komprenende, familiareso genitas desestimo, l'emoci di la avi mokesas da la nepoti. Anke, la dramato esas de sua tempo—ma experiencar verki di eri pasinta postulas, ke on komprenoz e la nuna tempo e la tempo dil nasko di ta verko. Ma fakte, tro multa homi konocas ca dramato nur per sua derivuri, derivuri kustumale simpligita e kurtigita; ergo, li tendencas supozar, ke ol esas plu kruda kam ol ya esas. On anke remarkez, ke l'opero da Verdi e la versiono dil dramato qua pleesis en l'Angla mondo omisas la duesma akto, en qua la du chefa personi esas plu profunde komprenata, e dum qua on unesme vidas la danjeroza jaluzeso e violentoza egoismo dil yunulo Armand, la praktikemeso di Marguerite ed anke elua tendenco cedar su a martiresko.

Ma regardez la rapida e lejero dialogi, la quik skiso di karaktero dil personi en l'unesma e quaresma akti: per kelka vorti on komprenas la karaktero dil mondumulo Varville, qua komence kalme subisas insulto e moko da omni, ma kande lu tandem dominacas Marguerite, sua imperemeso quik asertas su; la loyala Nanine, sempre pronta protektar la

mastrino kontre altri e kontre su; la simpla e babilema Nichette, tote certa pri elua amoro; elua fiancito Gustave, nova advokato sen iluzioni pri sua mestiero, qua ne atakas sua pruda onklulo de qua il esperas ganar heredajo, ma kalme vartas til ke sua propra vivo demonstrez al onklulo olua valoro; l'avara Prudence, sempre pruntante, mem del mortinta Marguerite; la frivola Gaston e la komplezema komtulo de Giray; Olympe, qua jonglas amoranti quale buli, sensucie e praktikeme. Ma malgre la quik skisuro di singla rolo, preske omna personi divenas plu kompleksa dum la dramato: esas la frivola Gaston qua sidas tra la nokto por gardar Marguerite e lasar Nanine reposer, e qua donas pekunio; esas Nichette, di qua la simpleso komence semblas tro neprofunda, qua explikas la prudenteso e joyo di simpla e sparema vivo; esas Gustave qua sempre ofras konsilo bona e saja ad Armand, quan Armand sempre e fole ne atencas; esas Varville, qua paciente vartabis e pagas por amoro, qua anuncas la justa judiko, ke la jaluza ed insultanta Armand esas funde poltrono.

Sioro Duval aparas en la triesma akto kom l'iracoza patro, rezolvita salvar sua filiulo del avara tenego di putanino; yen, la figuro stereotipal. Ma pos vidir la fiereso di Marguerite, pos vidir la pruvi, ke el aceptas nula pekunio de Armand, ke fakte el vendas omna sua posedajo por entratenar lia amoro, il kontrevole agnoskas elua valoro. Ma nun la realeso itere eniras la rakonto ed aplastas la klishuro: kad il quik cedas su ed aceptas ta homino? Tote ne. Il nun uzas elua fiereso, uzas elua sentimento, uzas mem elua amoro, por atingar sua skope e por konvinkar el, ke el mustas livar Armand. Il uzas omna argumenti, mem la maxim

kruela, elua savo pri la morto di amoro, elua timo pri oldeskar, por vinkar el. En l'opero da Verdi la patro riaparas ye la partio dum ke Armand (Alfredo) insultas Marguerite (Violetta) ed anke dum l'akto final por kantar pri sua kompato ad el. Ne en la dramato. Ica patro borgezal certe nultempe asistus festino inter tala homi! En la kinesma akto, Marguerite lektas letro da il, per qua il dicas, ke il komence blamis el por la duelo inter Armand e Varville, ma ke il nun komprenas elua sakrifikajo, ke il serchos Armand ed explikos omno, ke il certigos, ke el esez felica. Plu tarde Armand deklaras, ke la patro aceptos el kom bo-filiino (quan la patro tote ne dicis en sua letro); on dubitas la vereso di ta aserto, e suspektas, ke ol esas nur plusa iluziono dil fola, yuna Armand.

Dumas klare montras l'egoismo di jaluzeso, e ne exkuzas ol per la yuneso di Armand. Marguerite, mortinta, mustas reprimandar il dum ilua plendi, 'Quo? Kad esas me koaktita kurajigar tu?' Remarkez l'ago final di Armand: Marguerite mortas tenante la manuo di Armand. Armand, terorigita, arachas sua manuo de ta teno koldeskanta, kuras a Gustave quale puerulo (ne a Gaston, l'amiko qua introduktabis il a Marguerite; ka il suspektas, ke Gaston ne tante kompateme aceptus ilua egoismo?), e krias, 'Mea Deo! Quon me divenos!' Mem dum l'instanto dil morto di ilua amatino, il pensas nur pri su ipsa. On posible ne remarkas to dum la vinkante chagreniganta morto di Marguerite; ma to certe ne esas romantikismo!

Esas la simpla Nichette, jus mariajita, qua iras a sua amiko mortinta por ofrar la benediko plu profunda kam to di irga sacerdote: 'Dormez paceme, Marguerite! Il multon pardonos por tu, pro ke tu multe amis!'

ROLI

ARMAND DUVAL
GEORGES DUVAL, *patro di Armand*
GASTON RIEUX
SAINT-GAUDENS
GUSTAVE
LA KOMTULO DE GIRAY
VARVILLE
ARTHUR
LA MEDIKO
SENDITO
SERVISTI

MARGUERITE GAUTIER
NICHETTE
PRUDENCE
NANINE
OLYMPE
ANAÏS

GASTI

L'intrigo pasas ante 1848.

UNESMA AKTO

La chambro di MARGUERITE. Paris.

NANINE, *laborante; VARVILLE sidas apud la kameno.*
Klosheto sonas.

VARVILLE. On sonigas.

NANINE. Valentin iros por apertar.

VARVILLE. Sendubite esas Marguerite.

NANINE. Tote ne; el ne rivenos til dek kloki e duimo,
e nun es apene dek kloki.

(Eniras NICHETTE.)

NICHETTE. Ka Marguerite ne es hike?

NANINE. No, siorino. Ka vu deziras vidar el?

NICHETTE. Me pasis la pordo, e me venis adsupre por
embracar el, ma se el ne asistas, me iras.

NANINE. Nur vartez pokatempe, el rivenos.

NICHETTE. Me havas nul tempo, Gustave vartas infre.
Kad el standas bone?

NANINE. Sempre same.

NICHETTE. Dicz ad el, ke me venis hodie por vizitar.
Adio, Nanine. Adio, siorulo. *(El salutas ed ekiras.)*

VARVILLE. Qua esas ta yunino?

NANINE. Es siorino Nichette.

VARVILLE. Nichette! To esas nomo por kato, ne por homino.

NANINE. Ol es dorlot-nomo, on tale nomas el pro la hararo frizita e la kat-kapeto. El esis la kamarado di mea mastrino, en la laboreyo ube altrafoye laboris la mastrino.

VARVILLE. Ka Marguerite esis en laboreyo?

NANINE. El esis taliorino.

VARVILLE. Ba!

NANINE. Ka vu ne savis lo? Es nul sekretajo.

VARVILLE. El esas beleta, ta mikra Nichette.

NANINE. E saja!

VARVILLE. Ma quo pri ta siorulo Gustave?

NANINE. Qua siorulo Gustave?

VARVILLE. Pri qua el parolis e qua vartas infre.

NANINE. Il es la spozulo.

VARVILLE. Ka siorulo Nichette?

NANINE. Il ne ja es elua spozo, ma esos.

VARVILLE. Per un vorto, l'amorato. Bone, bone! El esas saja, ma el havas amorato.

NANINE. Qua amoras nur el, quale el amoras il ed amoros nulu ma il, kredez me. Siorino Nichette es tre honesta yunino.

VARVILLE (*staceskas ed iras a NANINE*). Omnakaze, ne importas.... Evidente, hike mea aferi ne avancas.

NANINE. Tote ne.

VARVILLE. On konfesez, ke Marguerite....

NANINE. Quo?

VARVILLE. ...ke el havas drol ideo pri sakrifkar omnu a siorulo de Mauriac, qua ne amuzas.

NANINE. Kompatindulo! To es ilua unik feliceŝo. Il es quaza patro ad el.

VARVILLE. Ha yes! Il havas historio tre patetika; ma—
NANINE. Ma?

VARVILLE. Me ne kredas ol.

NANINE (*staceskas*). Askoltez, siorulo de Varville, es multa malaji dicit pri la maŝtrino qui es vera; pro to on plu bone ne devas dicar to quo ne es vera. Or, yen to quon me darfas afirmar, pro ke me vidis ol per mea propra okuli, e Deo savas, ke la maŝtrino dicitis nulo a me, pro ke es nul motivo trompar vu, ed el volas esar nek bon nek mal relate a vu. Me darfas afirmar, ke du yari ante nun, pos longa maladeso, la maŝtrino iris a fonto mineral por rekuperar sua saneso. Me akompanis el. Inter la maladi esis yunino evante same kam el, qua sufris pro la sama maladeso, ma plu avancit, e qua similesis el quale jemelino. Ta yunino esis siorino de Mauriac, la filiino dil dukulo.

VARVILLE. Siorino de Mauriac mortis.

NANINE. Yes.

VARVILLE. E la dukulo, desesperante, trovis en la trairi, en l'evo, e mem en la maladeso di Marguerite l'imaĝo di sua filiino, e suplikis, ke el accepez il e permisez il amar el quale sua infanto. Lore, Marguerite konfesis sua situeso.

NANINE. Pro ke la maŝtrino nultempe mentias.

VARVILLE. Komprenende! E pro ke Marguerite ne plue similesis siorino de Mauriac segun etiko kam segun korpo, la dukulo promisis omno quan el dezirus, se el konsentus chanjar sua viv-moyeno, quan Marguerite promisis, do, ankore komprenende, riveninte a Paris, el sorgeme ne satisfacis ta promiso; e la dukulo, pro ke el satisfacis nur la duimo dil promiso,

deduktis la duimo dil revenuo. Ed hodie el debas kinadek mil franki.

NANINE. Quin vu ofras pagar; ma ni preferas debar pekunio ad altri kam gratitudo a vu.

VARVILLE. Precipue pro ke sioro la komtulo de Giray esas pronta aceptesar.

NANINE. Vu es netolerebla! Omno quon me darfas dicar a vu, es ke la historio pri la dukulo es vera, me donas mea honor-promiso. Pri la komtulo, il es amiko.

VARVILLE. Tu povas parolar plu juste.

NANINE. Yes, amiko! Quale mala langon vu havas!—Ma on sonigas. Es la mastrino. Kad on devas repetar omno quon vu dicis?

VARVILLE. Gardez tu!

MARGUERITE (*eniras, a NANINE*). Irez, komendez supeo. Olympe e Saint-Gaudens venas; me renkontris li che l'Opero.

(NANINE *ekiras*.)

MARGUERITE (*a VARVILLE*). Vu es hike, ka? (*El sideskas apud la kameno*.)

VARVILLE. Ka ne esas mea destino sempre akompanar vu?

MARGUERITE. Kad esas mea destino sempre vidar vu?

VARVILLE. Til ke vu baros vua pordo kontre me, me venos.

MARGUERITE. Konseque, me ne unfoye rivenas sen trovar vu hike. E quon vu ankore dicus a me?

VARVILLE. Vu bone savas.

MARGUERITE. Sempre lo sama! Vu esas monotona, Varville.

VARVILLE. Kad es mea kulpo, ke me amoras vu?

MARGUERITE. Bela rezono! Mea karo, se me mustus askoltar ti omna qui amoras me, me ne havus sat multa tempo dinear. Por la centesma foyo, me dicas a vu, ke vu disipas vua tempo. Me permisas vu venar adhike ye omna kloko, enirar irgekande me esas hike, akompanar me kande me ekiras, ma tote ne savas pro quo; ma se vu sencese parolos a me pri vua amoro, me proskriptos vu.

VARVILLE. Nihilominus, Marguerite, lastayare en Bagnères vu igis me kelke esperar.

MARGUERITE. Ha! mea karo, to esis en Bagnères, me maladesis, me enoyis. Hike, me esas sana; me standas plu bone, me ne plus enoyas.

VARVILLE. Me komprenas, kande on amoresas dal duko de Mauriac....

MARGUERITE. Imbecilo!

VARVILLE. E kande on amoras sioro de Giray....

MARGUERITE. Me esas libera amarar ti quin me volas, nulu darfas intruzar su, e vu min kam irgu altra. E se vu dicus nulo altra, me repetas, ekirez. (VARVILLE *promenas.*) Ka vu ne volas ekirar?

VARVILLE. No!

MARGUERITE. Do, sideskez an la piano; la piano esas vua unika talento.

VARVILLE. Quon me pleez?

(NANINE *rieniras dum ke il pleas preludio.*)

MARGUERITE. To quon vu volas. (A NANINE.) Ka tu komendis la supeo?

NANINE. Yes, mastrino.

MARGUERITE (*iras a VARVILLE*). Quon vu pleas, Varville?

VARVILLE. Rêverie da Rosellen.

MARGUERITE. Ol esas tre beleta!...

VARVILLE. Askoltez, Marguerite, me havas okadek mil franki kom revenuo.

MARGUERITE. E me havas cent. (A NANINE.) Ka tu vidis Prudence?

NANINE. Yes, mastrino.

MARGUERITE. Kad el venas cavespere?

NANINE. Yes, mastrino, retrovenante.... Siorino Nchette anke venis.

MARGUERITE. Pro quo el ne restis?

NANINE. Siorulo Gustave vartis infre.

MARGUERITE. Kareto!

NANINE. La mediko venis.

MARGUERITE. Quon lu dicis?

NANINE. Lu konsilas, ke mastrino repozez.

MARGUERITE. La bona mediko! Ka ti es omnu?

NANINE. No, mastrino; on adportis buketo.

VARVILLE. De me.

MARGUERITE (*prenas la buketo*). Rozi e blanka flori. Pozez ca buketo en tua chambro, Nanine.

(NANINE *ekiras*.)

VARVILLE (*cesas plear la piano*). Ka vu ne deziras ol?

MARGUERITE. Quale me nomesas?

VARVILLE. Marguerite Gautier.

MARGUERITE. Qua pseudonimo on donas a me?

VARVILLE. La siorino havante kamelii.

MARGUERITE. Pro quo?

VARVILLE. Pro ke vu portas nul altra flori kam olti.

MARGUERITE. To esas, ke me prizas nul altri kam olti, e ke es neutila donar altra flori a me. Se vu supozis, ke me eceptez vu, vu eroras. Ta parfumi maladigas me.

VARVILLE. Me esas tote desfelica. Adio, Marguerite.

MARGUERITE. Adio!

(NANINE *rieniras.*)

NANINE. Mastrino, yen siorino Olympe e siorulo Saint-Gaudens.

(*Eniras OLYMPE e SAINT-GAUDENS.*)

MARGUERITE. Tandem, Olympe! Me supozis, ke tu nultempe venos.

OLYMPE. Saint-Gaudens esas kulpoza.

SAINT-GAUDENS. Me esas sempre kulpoza.—Saluto, Varville.

VARVILLE. Saluto, kar amiko.

SAINT-GAUDENS. Ka vu supeas kun ni?

MARGUERITE. No, no.

SAINT-GAUDENS (*a MARGUERITE*). E vu, kar infanto, quale vu standas?

MARGUERITE. Tre bone.

SAINT-GAUDENS. Do, bonege. Kad on amuzesez hike?

OLYMPE. On sempre amuzesas, ube vu esas.

SAINT-GAUDENS. Malicozo!—Ha! Ca kara Varville, qua ne supeas kun ni, chagrenigas me. (*A MARGUERITE.*) Pasante avan la Maison d'Or, me dicis, ke ni adportez ostri e certa vino de Champagne quan on konservas nur por me. Ol esas perfekta! perfekta!

OLYMPE (*aparte a MARGUERITE*). Pro quo tu invitis Edmond?

MARGUERITE. Pro quo tu ne lun adduktis?

OLYMPE. Ka Saint-Gaudens?

MARGUERITE. Ka lu ne es kustumigita?

OLYMPE. Ne ja, mea karino; ye lua evo, on desfacile aquiras kustumo, e precipue bona kustumo.

MARGUERITE (*a NANINE*). La supeo devas esar pronta.

NANINE. Ante kin minuti, mastrino. Ube me servos ol? Ka en la manjo-chambro?

MARGUERITE. No, hike; to esos plu bona.—E do, Varville, ka vu ne ja departis?

VARVILLE. Me iras.

MARGUERITE (*ye la fenestro, klamas*). Prudence!

OLYMPE. Ka Prudence lojas opozante?

MARGUERITE. El lojas mem en ica domo, vu bone savas lo, preske nia omna fenestri komunikas. Ni separesas nur per korteto; tre konvenanta, kande me bezonas el.

SAINT-GAUDENS. Ha yes! Quo esas l'employo di Prudence?

OLYMPE. El esas modistino.

MARGUERITE. E nur me kompras elua chapeli.

OLYMPE. Quin tu nultempe metas.

MARGUERITE. Li esas hororinda! Ma el ne es mal homino, ed el bezonas la pekunio. (*Vokas.*) Prudence!

PRUDENCE (*extere*). Yen me!

MARGUERITE. Pro quo vu ne venis, riveninte?

PRUDENCE. Me ne povis.

MARGUERITE. Quo jenas vu?

PRUDENCE. Che me es du yuni; li invitas me supear.

MARGUERITE. Bone, adduktez li por supear hike; to ne importas. Quale li nomesas?

PRUDENCE. Un de li vu konocas, Gaston Rieux.

MARGUERITE. Yes, me lun konocas!—E l'altru?

PRUDENCE. L'altru es lua amiko.

MARGUERITE. To suficas; do, rapide venez.... La nokto esas kolda.... (*El poke tusas.*) Varville, alimentez la fairo, esas glaciatra hike; esez utila, adminime, se vu ne povas esar agreabla.

(VARVILLE *obedias*. GASTON, PRUDENCE, *ed* ARMAND *eniras dop* SERVISTO.)

SERVISTO (*anuncas*). Siorulo Gaston Rieux, siorulo Armand Duval, siorino Duvernoy.

OLYMPE. Qual homi! Ka tale on hike anuncesas?

PRUDENCE. Me supozis, ke esis advera homi hike.

SAINT-GAUDENS. Siorino Duvernoy komencas la politeso.

GASTON (*ceremoniale a* MARGUERITE). Quale vu standas, sioro?

MARGUERITE (*simile*). Bone; ka vu, sioro?

PRUDENCE. Quale on parolas hike!

MARGUERITE. Gaston divenas viro mondumal; e pluse, Eugénie arachus mea okuli se ni altramaniere parolus.

GASTON. La manui di Eugénie esas tro mikra, e vua okuli esas tro granda.

PRUDENCE. Sata flirtado. Mea kara Marguerite, permisez me prizentar siorulo Armand Duval (ARMAND *e* MARGUERITE *salutas l'unu l'altru*), la viro en Paris qua maxim multe amoras vu.

MARGUERITE (*a* NANINE). Aranzej du plusa plasi, pro ke me supozas, ke ca amoro ne preventos la siorulo supear. (*El ofras la manuo ad* ARMAND, *qua reverencas ad el.*)

SAINT-GAUDENS (*a* GASTON, *qua venis adavan lu*). Ha! la kara Gaston! Me joyas vidar vu!

GASTON. Sempre yuna, mea olda Saint-Gaudens.

SAINT-GAUDENS. Komprenende.

GASTON. Ka l'amori?

SAINT-GAUDENS (*indikas* OLYMPE). Vu vidas.

GASTON. Me gratulas vu.

SAINT-GAUDENS. Me teroras trovar Amanda hike.

GASTON. Ta kompatinda Amanda! El grande amoras vu!

SAINT-GAUDENS. El tro grande amoras! Or, esas yunulo quan el ne povas cesar vidar: to esas, la bankisto. (*Il ridas.*) Me riskas igar lu perdar sua ofico! Me esis l'amoranto dil kordio. Charmante! Ma esis necesa celar me en kabineto, reptar per l'eskalero, vartar en la strado....

GASTON. To incitas reumatismo.

SAINT-GAUDENS. No, ma tempo chanjas. Oportas, ke yuneso forpasez. Ta kompatinda Varville, qua ne supeas kun ni, chagrenigas me.

GASTON (*pluproximeskas* MARGUERITE). Il esas grandega!

MARGUERITE. Esas nur ta evozi qui ne plus evas.

SAINT-GAUDENS (*ad* ARMAND, *quan* OLYMPE *prizentas*). Ka vu es parento di siorulo Duval, la chef impostisto?

ARMAND. Yes, sioro, il esas mea patro. Ka vu konocas il?

SAINT-GAUDENS. Me olime konoceskis il, che la baronino de Nersey, anke siorino Duval, vua matro, qua esis tre bela e tre agreabla homino.

ARMAND. El esas mortinta, tri yari ante nun.

SAINT-GAUDENS. Pardonez me, sioro, pro ke me rimemorigis da vu vua chagreno.

ARMAND. On sempre darfas rimemorigar da me pri mea matro. L'afecioni granda e pura esas tante bela, ke pos la feliceso experiencir oli, restas la feliceso rimemorar li.

SAINT-GAUDENS. Ka vu esas l'unika filio?

ARMAND. Me havas un fratino....

(Li promenas a la fondo dil ceneyo.)

MARGUERITE (*aparte a GASTON*). Il esas charmanta, vua amiko.

GASTON. Me ya kredas lo! E pluse, il extravageme amoras vu, ka yes, Prudence?

PRUDENCE. Quo?

GASTON. Me dicis a Marguerite, ke Armand foleskas pri el.

PRUDENCE. Il ne mentias; vu ne darfas dubitar, ke to esas vera.

GASTON. Il amoras vu, mea karino, ma ne audacas dicar lo a vu.

MARGUERITE (*a VARVILLE, qua sempre pleas la piano*). Taceskez, Varville!

VARVILLE. Vu dicis, ke me sempre pleez la piano.

MARGUERITE. Kande me es sola kun vu; ma kande omnu asistas, no!

OLYMPE. Quon vi dicas aparte?

MARGUERITE. Askoltez, e vu saveskos.

PRUDENCE (*nelaute*). E ca amoro duras dum du yari.

MARGUERITE. Ca amoro esas ja oldulo.

PRUDENCE. Armand pasas sua vivo che Gustave e che Nichette por askoltar li parolar pri vu.

GASTON. Kande vu maladesis, un yaro ante nun, ante ke vu departis por Bagnères, dum ta tri monati kande vu restis kushita, yunulo venis por saveskar novaji pri vu, sen dicar sua nomo.

MARGUERITE. Me rimemoras...

GASTON. Esis il.

MARGUERITE. To esas tre jentila. (*Vokas.*) Siorulo Duval!

ARMAND. Siorino?...

MARGUERITE. Ka vu savas to quon on dicis a me? On dicis a me ke, dum ke me maladesis, vu venis omnadie por saveskar novaji pri me.

ARMAND. To esas vera, siorino.

MARGUERITE. Adminime me mustas dankar vu. Ka vu audas, Varville? Vu ne facis lo, vu!

VARVILLE. Me konoceskis vu nur un yaro ante nun.

MARGUERITE. Ed il konoceskis me nur kin minuti ante nun.... Vu sempre dicas stultaji.

(*NANINE eniras avan la SERVISTI qui portas la tablo.*)

PRUDENCE. A tablo! Me mortas pro hungro.

VARVILLE. Til rivido, Marguerite.

MARGUERITE. Kande me rividos vu?

VARVILLE. Kande vu volas!

MARGUERITE. Nu, adio.

VARVILLE (*salutas ekirante*). Gesiori.... (*Ekiras.*)

OLYMPE. Adio, Varville! Adio, mea karo!

(*Dume DU SERVISTI pozis la tablo tote aranjita, cirkum qua la gasti sideskas.*)

PRUDENCE. Mea kar infanto, vu esas advere tro senkompata pri la barono.

MARGUERITE. Il tedas! Il sempre venas e proponas donar revenuo a me.

OLYMPE. Ka tu plendas? Me dezirus, ke lu propozez to a me!

SAINT-GAUDENS (*ad* OLYMPE). Tre agreabla por me, to quon tu dicas.

OLYMPE. Unesme, mea karulo, me pregas, ke vu ne dicez 'tu' a me; me ne konocas vu.

MARGUERITE. Mea infanti, servez vu, drinkez, manjez, ma ne disputez sen ke vi quik rikoncilieskez.

OLYMPE (*a* MARGUERITE). Ka tu savas to quon il donacis por mea nasko-dio?

MARGUERITE. Qua?

OLYMPE. Saint-Gaudens.

MARGUERITE. No.

OLYMPE. Il donacis kupeo!

SAINT-GAUDENS. De che Binder.

OLYMPE. Yes; ma me ne povis igar il donacar la kavali.

PRUDENCE. Es sempre nur kupeo.

SAINT-GAUDENS. Me esas ruinita, amarez me por me ipsa.

OLYMPE. Bel ofico!

PRUDENCE (*montras plado*). Qua esas ta bestieti?

GASTON. Perdriki.

PRUDENCE. Donez un a me.

GASTON. El deziras li unope. Quante bel apetito! Forsan esas el qua ruinis Saint-Gaudens.

PRUDENCE. El! El! Ka tale on parolas pri homino? Dum mea yuneso....

GASTON. Ha! se ni parolus pri Louis XV.—
Marguerite, varsez vino por Armand; il esas tam trista
kam drink-kansono.

MARGUERITE. Venez, sioro Armand, a mea saneso.

OMNU. A la saneso di Marguerite!

PRUDENCE. Apropo drink-kansono, ka ni kantez un
de li dum drinkar?

GASTON. Sempre l'anciena tradicioni. Me esas certa,
ke Prudence amoreskis en la Caveau.

PRUDENCE. To es bona! to es bona!

GASTON. Sempre kantar dum supear, to esas absurda.

PRUDENCE. Me amas to; es gaya. Venez, Marguerite,
kantez por ni la kansono pri Philogène; poeto facis ta
versi....

GASTON. Quon tu volas, ke lu facez?

PRUDENCE. Ma lu facis ta versi por Marguerite; to es
lua specaleso. Venez, la kansono!

GASTON. Me protestas por mea tota generaciono.

PRUDENCE. Ni votez! (*Omnu levas la manuo, ecepte
GASTON.*) La kansono ganas la voto. Gaston, esez bona
exemplo por la minoritati.

GASTON. Me konsentas. Ma me ne prizas la versi di
Philogène, me konocas li. Me plu multe preferas
kantar, se on mustas. (*Kantas.*)

I

Es cielo quan Mahometo
Ofras a sua apostoli,
Ma ta santa promisetu
Pri plezuri esas doli.
Fidez vi nun nur ad ita
Qua es en la manuo tenita.

Pri me, me selektas
Nul cielo dubitinda
Ma l'okuli amorinda
Quin bela vino reflektas.

II

Deo amoron e vinon kreas
Pro ke Lu nia teron amas.
E ni frivole jubileas
Quankam seriozuli klamas.
Dicez to dicebla,
Facez to facebla,
Mem severa censurero
Trovus ni esar charmanta,
Agreabla, e luranta,
Per la magio dil vitbero!

GASTON (*itere sideskas*). Tamen, esas vera, ke vivo esas gaya e Prudence esas grasa.

OLYMPE. Esis tale dum triadek yari ante nun.

PRUDENCE. Oportas finar tala joko. Quante tu supozas me evar?

OLYMPE. Me supozas, ke tu evas quaradek yari.

PRUDENCE. El es bon kun ta quaradek yari! Me evis triadek-e-kin yari lastayare.

GASTON. To signifikas, ke tu ja evas triadek-e-sis. E tu ne aspektas plu evoze kam quaradek yari, per mea honor-promiso!

MARGUERITE. Parolante pri evo, dicez a ni, Saint-Gaudens, on naracis historio kontre du a me.

OLYMPE. Anke a me.

SAINT-GAUDENS. Qua historio?

MARGUERITE. Pri flava fiakro.

OLYMPE. Ol esas vera, mea karino.

PRUDENCE. Ni audez la historio dil flava fiakro!

GASTON. Yes, ma lasez me sidar apud Marguerite; me enoyas apud Prudence.

PRUDENCE. Quala galantulo!

MARGUERITE. Gaston, esforcez restar tranquila.

SAINT-GAUDENS. Ho! ecelanta supeo!

OLYMPE. Me vidas, ke il volas evitar la historio dil fiakro....

MARGUERITE. Flava!

SAINT-GAUDENS. Ho! segun me ol ne importas.

OLYMPE. Nu, imaginez, ke Saint-Gaudens amoris Amanda.

GASTON. Me esas tro emocigita, oportas, ke me embracez Marguerite.

OLYMPE. Mea karulo, vu esas netolerebla!

GASTON. Olympe esas furioza, pro ke me igis el perdar l'efekto.

MARGUERITE. Olympe esas justa. Gaston esas tam tedanta kam Varville, on devas sidigar il an la mikra tablo quale l'infanti fola.

OLYMPE. Yes, irez al mikra tablo.

GASTON. Kondicione ke, ye la fino, la homini embracez me.

MARGUERITE. Prudence kolektos la kisi ed embracos vu por ni omna.

GASTON. No, no, me volas, ke vu ipsa embracez me.

OLYMPE. Esas bona, ni embracos vu; irez e sideskez e dicez nulo. Uldie, o plu bone ulvespere....

GASTON (*pleas 'Malbrouck' per la piano*). La piano desakordas.

MARGUERITE. Ni ne plus respondez.

GASTON. Ca historio tedas me.

SAINT-GAUDENS. Gaston esas justa.

GASTON. E sume, quon pruvas vua historio, quan me konocas e qua es tam olda kam Prudence? Ol pruvas, ke Saint-Gaudens pede sequis flava fiakro de qua il vidabis Agénor decensar ye la pordo di Amanda; ol pruvas, ke Amanda trompis Saint-Gaudens. To esas nova! Qua ne esis trompita? Ni bone savas, ke ni sempre esas trompita da nia amiki e da nia amatoratini; e to finas per la melodio dil *Carillon da Dunkirk*. (*Il pleas la Carillon per la piano.*)

SAINT-GAUDENS. E me savas tam bone, ke Amanda trompis me kun Agénor kam me savas, ke Olympe trompas me kun Edmond.

MARGUERITE. Brave, Saint-Gaudens! Ma, Saint-Gaudens esas heroo! Ni omna foleskez pri Saint-Gaudens. Ti omna qui volas foleskar pri Saint-Gaudens, levez la manuo. (*Omnu levas la manuo.*) Qual unanimeso! Vivez Saint-Gaudens! Gaston, pleez ulo por ke ni dansez a Saint-Gaudens.

GASTON. Me savas nur polko.

MARGUERITE. Bonege, ni polkos. Venez, Saint-Gaudens ed Armand, aranvez la tablo.

PRUDENCE. Me ne ja finis.

OLYMPE. Gesiori, Marguerite ja dicas 'Armand.'

GASTON (*pleas*). Hastez; yen la melodio ube me konfuzigesas.

OLYMPE. Ka me dansos kun Saint-Gaudens?

MARGUERITE. No, me dansos kun il. Venez, mea mikra Saint-Gaudens, venez!

OLYMPE. Ni dansez, Armand, venez!

(MARGUERITE *polkas dum minuto e subite haltas.*)

SAINT-GAUDNES. Quo es?

MARGUERITE. Nulo. Me poke sufokesas.

ARMAND (*pluproximeskas*). Ka vu sufras, siorino?

MARGUERITE. Ho! esas nulo; ni durez.

(GASTON *pleas per sua tota forteso*, MARGUERITE *itere*
esforcas dansar ed itere haltas.)

ARMAND. Tacez, Gaston.

PRUDENCE. Marguerite maladeskas.

MARGUERITE (*sufokata*). Donez a me glaso de aquo.

PRUDENCE. Quo es?

MARGUERITE. Sempre simile. Ma esas nulo, me repetas. Irez adlatere, acendez sigari; pos instante me venos a vi.

PRUDENCE. Ni irez; el preferas esar sola kande to venas.

MARGUERITE. Irez, me venos a vi.

PRUDENCE. Venez! (*aparte*) Nul minuto amuziva hike.

ARMAND. Kompatinda yunino. (*Il iras kun l'altri.*)

MARGUERITE (*sola, esforcas rekuperar sua respiro*). Ha!
... (*El regardas en la spegulo.*) Quante pala me esas!...
Ha!... (*El pozas la kapo en la manui ed apogas la kudi*
sur la kameno.)

ARMAND (*rieniras*). Ma, quale vu standas, siorino?

MARGUERITE. Vu, siorulo Armand! Danko, me standas plu bone... Omnakaze, me kustumas...

ARMAND. Vu mortigas vu! Me volus esar vua amiko, vua parento, por haltigar vu tante male agar.

MARGUERITE. Vu ne sucesus. Nu, venez! Ma quo esas?

ARMAND. To quon me vidas...

MARGUERITE. Ha! vu esas tante bona! Regardez l'altri, li ne atencas me.

ARMAND. L'altri ne amoras vu quale me amoras vu.

MARGUERITE. Vu esas justa; me obliviabis la grand amoro.

ARMAND. Vu ridas!

MARGUERITE. Deo interdiktez lo! Omnadie me audas lo sama; me ne plus ridas.

ARMAND. Nu. Ma ica amoro meritas promiso de vu.

MARGUERITE. Qua promiso?

ARMAND. Sorgez vu.

MARGUERITE. Sorgez me! Kad esas posibla?

ARMAND. Pro quo ne?

MARGUERITE. Ma se me sorgus me, me mortus, mea karo. To quo sustenas me esas mea vivo febrosa. E sorgo esas bona por la homini dil mondumo qui havas familii ed amiki; ma ni, ti qui ne plus servas la plezuro o la vanitato di irgu, esos abandonita, e la longa nokti sucedos la longa dii. Me bone saveskas, vu komprenas, kande me esis en mea lito dum du monati: pos tri semani, nulu venis vizitar me.

ARMAND. Esas vera, ke me esas nulo a vu, ma se vu permisus, Marguerite, me sorgus vu quale fratulo, me ne abandonus vu e me risanigus vu. Lore, kande vu esus itere forta, vu povus rikomencar ica vivo, se to semblus bona a vu; ma me esas certa, ke vu plu bone amus vivo tranquila.

MARGUERITE. Drinkante, vu divenas trista.

ARMAND. Ka vu ne havas kordio, Marguerite?

MARGUERITE. Kordio! To esus la nura kauzo di naufrajo dum mea pasajo. (*Pauzo.*) Ka vu esas serioza?

ARMAND. Tre serioza.

MARGUERITE. Prudence ne trompis me, kande el dicis, ke vu esas sentimentema. Do, vu sorgus me?

ARMAND. Yes!

MARGUERITE. Ka vu restus omnadie apud me?

ARMAND. Ecepte ke me enoyigus vu.

MARGUERITE. E quon vu nomas lo?

ARMAND. Devoco.

MARGUERITE. E de ube venis ca devoco?

ARMAND. De simpatio nerezistebila quan me havas por vu.

MARGUERITE. De pos?

ARMAND. De pos du yari, de pos ta dio, kande me vidis vu pasar avan me, belega, fiero, ridetanta. De pos ta dio, me fore e taceme sequis vua vivo.

MARGUERITE. Pro quo vu dicis nulo til hodie?

ARMAND. Me ne konocis vu, Marguerite.

MARGUERITE. Oportas konoceskar. Pro quo, lor ke me maladesis e vu esis tante asidua venir saveskar mea novaji, pro quo vu ne acensis?

ARMAND. Quale me darfus acensar adche vu?

MARGUERITE. Ka tala skrupulo pro tala homino quala me?

ARMAND. Sempre tala skrupulo pro homino.... Ed anke....

MARGUERITE. Kad anke?...

ARMAND. Me timis l'influo quan vu povus facar en mea vivo.

MARGUERITE. Or, vu amaras me!

ARMAND (*regardas el e vidas el ridar*). Se me devas dicar lo, ne esas hodie.

MARGUERITE. Nultempe dicez lo.

ARMAND. Pro quo?

MARGUERITE. Pro ke tala konfeso havus nur du rezultaji: o me ne kredus to quon vu volus me kredar; o me kredus, e vu havus trista kompaneso di homino nervoza, malada, trista, o gaya per gayeso plu trista kam chagreno. Homino qua spensas centamil franki yarale, sat bona por tal olda richulo quala la duko, ma tediva por tala yunulo quala vu. Ma sata infantaji! Donez a me vua manuo e ni enirez la manjochambro. On ne devas saveskar to quon vua absenteso dicas.

ARMAND. Irez, se to semblas bona a vu: permisez me restar hike.

MARGUERITE. Pro quo?

ARMAND. Pro ke vua gayeso maladigas me.

MARGUERITE. Ka vu permisas me konsilar vu?

ARMAND. Konsilez.

MARGUERITE. Livez l'urbo e salvez vu, se to quon vu dicas a me esas vera; od amez me quale bon amiko, ne altramaniere. Venez vizitar me, ni ridos, ni babilos. Ma ne exajerez mea valoro, nam me ne multe valoras. Vu havas bona kordio, vu bezonas esar amorata. Vu esas tro yuna e tro sentema por vivar en nia mondumo. Amorez altra homino, o mariajeskez. Vu vidas, ke me esas bona yunino, e ke me kandide parolas.

PRUDENCE (*eniras apertante la pordo*). Ha ha! Quon per la diablo vi ibe facas?

MARGUERITE. Ni parolas racionoze. Livez ni pokatempе. Ni quik venos.

PRUDENCE. Bone, bone. Babilez, mea infanti. (*Ekiras.*)

MARGUERITE. Do, ni konkordas, ke vu ne plus amorez me, ka ne?

ARMAND. Me sequos via konsilo, me departos.

MARGUERITE. Ka to necesesas?

ARMAND. Yes.

MARGUERITE. Quante multa homi dicis lo, e ne departis.

ARMAND. Esas vu qua retenis li.

MARGUERITE. Per mea fido, no!

ARMAND. Ka vu nultempe amoris?

MARGUERITE. Nultempe, danko a Deo!

ARMAND. Ho! Me dankas vu!

MARGUERITE. Pro quo?

ARMAND. Pro to quon vu dicis, nulo povus igar me esar plu felica.

MARGUERITE. Quante original!

ARMAND. Se me dicus a vu, Marguerite, ke me pasabis tota nokti sub vua fenestro, ke me dum sis monati gardabis butono qua falis de vua ganto.

MARGUERITE. Me ne kredus lo.

ARMAND. Vu esas justa, me esas folo; mokez me, to esas maxim bona.... Adio.

MARGUERITE. Armand!

ARMAND. Ka vu vokas me?

MARGUERITE. Me ne volas, ke vu iracoze irez.

ARMAND. Esar iracoza kontre vu! Ka to esas posibla?

MARGUERITE. Nu, en to omna quon vu dicas, kad esas irga vereso?

ARMAND. Demandez de me!

MARGUERITE. Nu, bone, presez mea manuo, venez vizitar me ulfoye, ofte. Ni itere parolos.

ARMAND. To esas tro multa, e ne sat multa.

MARGUERITE. Or, agez segunvole, demandez to quon vu volas, nam me evidente debas a vu.

ARMAND. Ne tale parolez. Me ne volas vidar vu moka seriozaji.

MARGUERITE. Me ne plus moka.

ARMAND. Respondez.

MARGUERITE. Ni vidos.

ARMAND. Ka vu volas esar amorata?

MARGUERITE. Posible. Da qua?

ARMAND. Da me.

MARGUERITE. Ka pose?

ARMAND. Esar amorata da amoro profunda, eterne.

MARGUERITE. Kad eterne?...

ARMAND. Yes.

MARGUERITE. Quo, se me kredus to quon vu dicas a me?

ARMAND (*pasionoze*). Me dicus....

MARGUERITE. Vu dicus to quon omnu dicas a me. Quo importas! Pro ke me vivos min longe kam altri, necesesas, ke me vivez plu rapide. Ma tranquileskez, malgre vua amoro tante eterna e mea vivo tante kurta, me ya vivos plu longe kam vua amoro.

ARMAND. Marguerite!...

MARGUERITE. Vartez, vu esas emocigita, vua voco esas sincera, vu esas konvinkita da to quon vu dicas. To omna meritas ulo.... Prenez ca floro. (*El donas kamelio ad il.*)

ARMAND. Quon me facez?

MARGUERITE. Riportez ol a me.

ARMAND. Kande?

MARGUERITE. Kande ol velkas.

ARMAND. E quante multa tempo necesesas por lo?

MARGUERITE. Sat multa necesa por omna flori velkar, un nokto, od un matino.

ARMAND. Ha! Marguerite, me esas tre felica!

MARGUERITE. Bone, dicez itere, ke vu amoras me.

ARMAND. Yes, me amoras vu!

MARGUERITE. E nun departez.

ARMAND (*retroe departante*). Me iras. (*Il rivenas, itere kisas elua manuo, ed ekiras.*)

(*Ridado e kantado dop la ceneyo.*)

MARGUERITE (*sola, regardas la pordo klozita*). Pro quo ne?—Quo importas?—Mea vivo flugas e paruzas su per l'una o l'altra di ta vorti.

GASTON (*apertas la pordo ed eniras*). Koro de vilajani! (*Il kantas.*)

Esas dio delicoza!
Ni kunvenez, tre joyoza,
Adportez la mariaj-girlandi,
La flori e rubandi...

SAINT-GAUDENS. Vivez siorulo e siorino Duval!

OLYMPE. Nun la mariaj-balo!

MARGUERITE. Esas me qua igos vi dansar.

SAINT-GAUDENS. Ma to esos granda plezuro!

(PRUDENCE *metas chapelo di homulo*; GASTON *metas chapelo di homino, edc., edc.—Danso.*)

KURTENO.

DUESMA AKTO

Tualeteyo che MARGUERITE, Paris.

NANINE *laboras.*

MARGUERITE (*an elua tualet-tablo, a PRUDENCE qua eniras*). Bona nokto, kar amiko. Ka vu vidis la duko?

PRUDENCE. Yes.

MARGUERITE. Kad il donis?

PRUDENCE (*donas bank-bilieti a MARGUERITE*). Yen.—
Ka vu povas prestar triacent o quaracent franki a me?

MARGUERITE. Prenez.... Vu dicis al duko, ke me intencas irar al ruro?

PRUDENCE. Yes.

MARGUERITE. Quale il respondis?

PRUDENCE. Ke vu esas justa, ke to nur plubonigus vu.
Ka vu iros?

MARGUERITE. Me esperas; hodie me itere vidis la domo.

PRUDENCE. Quante multe por lokacar ol?

MARGUERITE. Quar mil franki.

PRUDENCE. Ha! Esas amoro, mea karo.

MARGUERITE. Me timas, yes. Esas forsan pasiono;
forsan nur kaprico; me nur savas, ke ol esas ulo.

PRUDENCE. Kad il venis hiero?

MARGUERITE. Ka vu dubitas?

PRUDENCE. E rivenos cavespere.

MARGUERITE. Il venos.

PRUDENCE. Me savas! Il restis dum tri o quar hori che me.

MARGUERITE. Kad il parolis a vu pri me?

PRUDENCE. Pri quo vu volas, ke il parolez?

MARGUERITE. Quon il dicis?

PRUDENCE. Il amoras vu, komprenende!

MARGUERITE. Vu longatempе konocis il!

PRUDENCE. Yes.

MARGUERITE. Ka vu vidis il amoreskar, ulfoye?

PRUDENCE. Nultempе.

MARGUERITE. Per vua honor-promiso!

PRUDENCE. Serioze.

MARGUERITE. Se vu savus, quante bona kordio il havas, quale il parolas pri sua matro e pri sua fratino.

PRUDENCE. Es regretinda, ke tala homuli ne havas cent mil franki de revenuo!

MARGUERITE. Kontree, esas joyinda! Adminime, ili esas certa, ke ni amoras nur ili ipsa. (*Prenas la manuo di PRUDENCE e pozas ol adsur sua sino.*) Sentez!

PRUDENCE. Quo!

MARGUERITE. La pulso di mea kordio, ka vu ne sentas ol?

PRUDENCE. Pro quo vua kordio tante pulsas?

MARGUERITE. Pro ke esas dek kloki ed il venas.

PRUDENCE. Ka tale ol kuras? Me salvez me. Nur supozez, se ol esus kontagial!

MARGUERITE (*a NANINE, qua laborante iras avane e retroe*). Irez apertar, Nanine.

NANINE. Nulu sonigas.

MARGUERITE. Me dicis, irez.

(NANINE *ekiras.*)

PRUDENCE. Mea karo, me pegas por vu.

MARGUERITE. Pro quo?

PRUDENCE. Pro ke vu esas endanjerigita.

MARGUERITE. Forsan.

(*Eniras* ARMAND.)

ARMAND. Marguerite! (*Il kuras a* MARGUERITE.)

PRUDENCE. Ka vu ne salutas me, negratitudozo?

ARMAND. Pardonez me, mea kara Prudence. Ka vu standas bone?

PRUDENCE. Esas bona tempo!... Mea kar infanti, me livas vi; ulu vartas che me.—Adio. (*El ekiras.*)

MARGUERITE. Nu, pozez vu ibe, siorulo.

ARMAND (*genupozas*). Ka pose?

MARGUERITE. Ka vu sempre tante multe amoros me?

ARMAND. No!

MARGUERITE. Quo?

ARMAND. Me amoros vu milople plu multe, siorino!

MARGUERITE. Quon vu facis hodie?...

ARMAND. Me vizitis Prudence, Gustave e Nichette, me esis en omna loko ube on povas parolar pri Marguerite.

MARGUERITE. Ka canokte?

ARMAND. Mea patro skribis, ke il vartas me en Tours, me respondis, ke il cesez vartar me. Quale se me irus a Tours!...

MARGUERITE. Ma, vu ne darfas vexar vua patro.

ARMAND. Nula danjero. E vu, quon vu facis? Ditez....

MARGUERITE. Me pensis pri vu.

ARMAND. Tre vera.

MARGUERITE. Tre vera! Me facis bela projekti.

ARMAND. Ka vere?

MARGUERITE. Yes.

ARMAND. Dicz!

MARGUERITE. Plu tarde.

ARMAND. Pro quo ne nun?

MARGUERITE. Tu forsan ne ja sat multe amoras me; lor realigo esos sata tempo dicar. Nur savez, ke esas tu qua okupas me.

ARMAND. Ka me?

MARGUERITE. Yes, tu quan me tro multe amoras.

ARMAND. Ma quo esas?

MARGUERITE. Quo importas?

ARMAND. Me suplikas tu!

MARGUERITE (*pos kurta hezito*). Ka me ne darfas celar ulo de tu?

ARMAND. Me askoltas.

MARGUERITE. Me facas mashinaco.

ARMAND. Quala mashinaco?

MARGUERITE. Me povas dicar nur la rezulturo.

ARMAND. E quo esos la rezulturo?

MARGUERITE. Ka tu esus felica pasar la somero en la ruro kun me?

ARMAND. Ka tu advere demandas?

MARGUERITE. Do, se mea mashinaco sucesus, ed ol sucesos, ante kin dii de nun me esos libera; me debos nulo plusa, e ni kune iros pasar la somero en la ruro.

ARMAND. Ka tu ne povas dicar a me, per qua moyeno?...

MARGUERITE. No.

ARMAND. Ka tu sole facis ca mashinaco, Marguerite?

MARGUERITE. Quale tu dicas lo!

ARMAND. Respondez.

MARGUERITE. Nu, yes, me sole.

ARMAND. Kad esas tu sole qua facos ol?

MARGUERITE (*itere hezitas*). Me sole.

ARMAND (*staceskas*). Ka vu lektis *Manon Lescaut*,
Marguerite?

MARGUERITE. Yes, la libro esas en la salono.

ARMAND. Ka vu estimas Des Grieux?

MARGUERITE. Pro quo ta questiono?

ARMAND. Esas instanto kande Manon, el ipsa, facas mashinaco, por aceptar pekunio de sioro de B..., e spensar ol kun Des Grieux. Marguerite, vu havas plu multa kordio kam el, e me, me havas plu multa loyaleso kam il!

MARGUERITE. Quon vu volas dicar?

ARMAND. Se vua mashinaco esas de la sama sorto kam olta, me ne aceptos ol.

MARGUERITE. Restez tranquila, mea amiko, ni ne plus parolos.... (*Kurta pauzo*.) Esis tre bela hodie, ka ne?

ARMAND. Yes, tre bela.

MARGUERITE. Kad esis multi en la Champs-Élysées?

ARMAND. Multi.

MARGUERITE. Ka restos tale til la fino dil somero?

ARMAND (*pasionoze*). He! Qua importas la somero!

MARGUERITE. Pri quo vu volas me parolar? Kande me dicas, ke me amoras vu, kande me donas pruvo, vu budas. Do, me parolas a vu pri la somero.

ARMAND. Quon tu volas, Marguerite? Me esas jaluza pri la maxim mikra de tua pensaji! To quon tu jus propozis....

MARGUERITE. Ka ni retrovenas ad olta?

ARMAND. Mea Deo, yes, ni retrovenez.... Or, to quon tu propozis a me foligus me pro joyo; ma la misterio qua preiras l'exekuto di ta projeto....

MARGUERITE. Do, ni poke rezonez. Tu amoras me e tu volus pasar kelka tempo kun me, en angulo qua ne esas ica Paris terorinda.

ARMAND. Yes, me volus.

MARGUERITE. Anke me, me amoras tu e me tam multe deziras lo. Ma por to, on bezonas to quon me ne havas. Tu ne esas jaluza pri la duko, tu savas quala pura sentimentu lu havas por me, lasez me agar.

ARMAND. Posible....

MARGUERITE. Me amoras tu. Nu, ka ni konkordas?

ARMAND. Ma....

MARGUERITE (*tre seduktanta*). Ka ni konkordas?

ARMAND. Ne ja.

MARGUERITE. Or, rivenez vizitar me morgo; ni itere parolos.

ARMAND. Quo, me rivenez vizitar tu morgo? Tu ja forsendas me?

MARGUERITE. Me ne forsendas tu. Tu darfas restar pokatempe.

ARMAND. Pokatempe! Ka tu vartas ulu?

MARGUERITE. Ka tu rikomencas?

ARMAND. Marguerite, tu men trompas!

MARGUERITE. Quante longe me konocas tu?

ARMAND. Quar dii.

MARGUERITE. Quo koaktas me recevar tu?

ARMAND. Nulo.

MARGUERITE. Se me ne amorus tu, ka me darfus jetar tu del pordo, quale me jetis Varville e tante mult altri?

ARMAND. Evidente.

MARGUERITE. Or, mea amiko, amarez, e ne plendez.

ARMAND. Me exkuzas, milfoye exkuzas!

MARGUERITE. Se to duros, me pasos mea vivo per pardonar tu!

ARMAND. No; esas la lasta foyo. Sato! Me iras.

MARGUERITE. En bona tempo. Venez morgo, ye dimezo; ni dejunos ensemble.

ARMAND. Til morgo, do.

MARGUERITE. Til morgo.

ARMAND. Ka dimezo?

MARGUERITE. Ye dimezo.

ARMAND. Ka tu juras....

MARGUERITE. Quon?

ARMAND. ...ke tu vartas nulu?

MARGUERITE. Itere! Me juras a tu, ke me amoras tu, e ke me amoras nul altru en la mondo!

ARMAND. Adio!

MARGUERITE. Adio, grand infanto! (*Il hezitas dum instanto, ed ekiras.*)

MARGUERITE (*sole, sidante*). Qua povus dicar, un semano ante nun, ke ca yunulo, l'existo di qua me ne suspektis, ganus tante multe, e tante rapide, mea kordio e mea pensaji? Kad il amoras me? Me nur savas, ke me amoras il, me qua nultempe antee amoris. Ma pro quo sakrifkar joyo? Pro quo ne permisar la kaprici di ilua kordio? Qua me esas? Kreuro hazardal. Do, lasez hazardo facar to quon ol volas a me. Anke, semblas ke me esas plu felica kam me ultempe esis. To esas forsan malauguro. Ni homini sempre anticipas esor amorata, ne amoror, por ke, ye l'unesma asalto di ta malajo neanticipata, ni desorientizasas.

NANINE (*eniras por anunciar la KOMTULO, qua sequas e!*). Sioro la komtulo!

MARGUERITE (*sen destranquileskar*). Bona vespero, komtulo...

LA KOMTULO (*iras e kisas elua manuo*). Bona vespero, kar amikino. Quale vu standas canokte?

MARGUERITE. Perfekte.

LA KOMTULO (*sideskas apud la kameno*). Esas tam kolda kam la diablo! Vu skribis, ke me venez ye dek kloki e duimo. Vu vidas, ke me esas preciza.

MARGUERITE. Danko. Ni babilez, mea kara komtulo.

LA KOMTULO. Ka vu ja supeis?...

MARGUERITE. Pro quo?...

LA KOMTULO. Pro ke ni povas supear, e babilar supeante.

MARGUERITE. Ka vu hungras?

LA KOMTULO. Me sempre sat multe hungras por supear. Me male dineis ye mea klubo!

MARGUERITE. Quon vi facis?

LA KOMTULO. Li lud-riskis kande me departis.

MARGUERITE. Ka Saint-Gaudens perdis?

LA KOMTULO. Il perdis duadek-e-kin ora peci; il kriis por triamil franki.

MARGUERITE. Il recente supeis kun Olympe.

LA KOMTULO. E qui altra?

MARGUERITE. Gaston Rieux. Ka vu lun konocas?

LA KOMTULO. Yes.

MARGUERITE. Sioro Armand Duval.

LA KOMTULO. Qua esas sioro Armand Duval?

MARGUERITE. Il esas amiko di Gaston. Prudence e me kunsupeis.... Ni multe ridis.

LA KOMTULO. Se me savabus, me venabus. Apropo, kad ulu jus ekiris, kurtatempe ante ke me eniris?

MARGUERITE. No, nulu.

LA KOMTULO. Ye l'instanto lore ke me decensis del vehilo, ulu kuris vers me, quale se vidar qua me esas, e, pos vidir me, foriris.

MARGUERITE (*aparte*). Kad esis Armand? (*El sonigas la klosheto.*)

LA KOMTULO. Ka vu bezonas ulo?

(NANINE *eniras.*)

MARGUERITE. Yes, me mustas dicar vorto a Nanine. (*A NANINE, aparte.*) Decensez. En la strado, sen semblar facar lo, videz, ka sioro Armand Duval esas ibe, pose retrovenez e dicez a me.

NANINE. Yes, mastrino. (*El ekiras.*)

LA KOMTULO. Esas novajo.

MARGUERITE. Quo?

LA KOMTULO. Gagouki mariajos su.

MARGUERITE. Ka nia princulo Polona?

LA KOMTULO. Lu ipsa.

MARGUERITE. Quan lu spozigos?

LA KOMTULO. Konjektez.

MARGUERITE. Ka me konocas el?

LA KOMTULO. Il spozigos la mikra Adèle.

MARGUERITE. Ma el grande eroras!

LA KOMTULO. Kontree, esas il qua....

MARGUERITE. Mea karulo, kande bonulo dil mondumo spozigas tala yunino quala Adèle, ne esas il qua facas folajo, esas el qua male marchandas. Vua Polono esas ruinita, il havas reputo odiinda, e, se il spozigas Adèle, il facas lo por la dek-e-du o dek-e-kin mil franki de revenuo quin vu donis ad el l'una pos l'altra.

NANINE (*rieniras, aparte a MARGUERITE*). No, mastrino, es nulu. (*El ekiras.*)

MARGUERITE. Nun ni parolez pri seriozaji, mea kara komtulo....

LA KOMTULO. Pri seriozaji! Me preferus parolar pri gayaji.

MARGUERITE. Ni plu tarde vidos, ka vu gaye parolos.

LA KOMTULO. Me askoltas.

MARGUERITE. Ka vu havas pekunio kontanta?

LA KOMTULO. Ka me? Nultempe.

MARGUERITE. Do, oportas suskriptar.

LA KOMTULO. Kad on hike bezonas pekunio?

MARGUERITE. Ho ve! dek-e-kin mil franki!

LA KOMTULO. Diablo! To esas bela sumo. E pro quocaj dek-e-kin mil franki?

MARGUERITE. Pro ke me debas li.

LA KOMTULO. Ka vu mustas pagar vua krediteri?

MARGUERITE. Li postulas.

LA KOMTULO. Ka to absolute necesesas?...

MARGUERITE. Yes.

LA KOMTULO. Nu ... facita. Me suskriptos.

(NANINE *eniras.*)

NANINE. Mastrino, on adportas ca letro por vu por quik livresar.

MARGUERITE. Qua skribas a me ye ca kloko? (*Apertas la letro.*) Armand! Quon to signifikas? (*Lektas.*) 'Ne plus konvenas, ke me pleez rolo ridinda, mem por la homino quan me amoras. Saminstante ke me departis de vu, sioro la komtulo de Giray eniris. Me havas nek l'evo nek la karaktero di Saint-Gaudens; pardonez mea unika defekto, ne esar milionozo, e ni obliviez, ke ni

konocis l'unu l'altru, e ke dum instanto ni kredis
amorar l'unu l'altru. Kande vu recevas ca letro, me ja
departabos Paris. ARMAND.'

NANINE. Ka mastrino respondas?

MARGUERITE. No. Ditez, ke es bona.

(NANINE *ekiras.*)

MARGUERITE (*a su*). Do, yen revo desaparinta! Tala
domajo!

LA KOMTULO. Quo esas ta letro?

MARGUERITE. Quo to esas, mea kar amiko? To esas
bona novajo por vu.

LA KOMTULO. Quale?

MARGUERITE. Vu ganas dek-e-kin mil franki, par ca
letro!

LA KOMTULO. L'unesma letro tante valoroza.

MARGEURITE. Me ne plus bezonas to quon me
demandis.

LA KOMTULO. Ka vua krediteri retrosendas la pago-
promisi? Ha! li esas tre gentil!

MARGUERITE. No, me amoris, mea karo.

LA KOMTULO. Ka vu?

MARGUERITE. Me ipsa.

LA KOMTULO. E qua, bona Deo?

MARGUERITE. Viro qua ne amoris me, quale ofte
eventas; viro sen richaji, quale sempre eventas.

LA KOMTULO. Ha! yes, esas per tala amori ke vi
kredas levar vi de l'altri.

MARGUERITE. E yen, to quon il skribis a me. (*El
transdonas la letro al KOMTULO.*)

LA KOMTULO (*lektas*). 'Mea kara Marguerite....' Nu,
nu, to esas de sioro Duval. Il esas tre jaluza, ca sioro.

Ha! me nun komprenas l'utileso di kambrio-letri. Esas beleta, to quon vu facis. (*Il retrodonas la letro ad el.*)

MARGUERITE (*sonigas klosheto e jetas la letro adsur la tablo*). Vu ofris supeo.

LA KOMTULO. E me itere ofras. Vu ne manjos dek-ekin mil franki. Me esas sempre sparema.

MARGUERITE. Bone, ni supeez. Me bezonas aero.

LA KOMTULO. Semblas esar grava; vu esas tre agitata, mea karino.

MARGUERITE. Es nulo.

(NANINE *eniras.*)

MARGUERITE. Donez a me shalo e chapelo!

NANINE. Qua, mastrino?

MARGUERITE. Irga chapelo quan tu volas, e lejera shalo. (*A LA KOMTULO.*) Oportas aceptar ni quale ni esas, mea amiko kompatinda.

LA KOMTULO. Ho! me kustumas pri omno.

NANINE (*donas la shalo*). Mastrino esos kolda!

MARGUERITE. No.

NANINE. Ka me vigilez, mastrino?...

MARGUERITE. No, kushez tu. Me forsan ne retrovenos til tarde.... Ka vu venas, komtulo?

(*Li ekiras.*)

NANINE (*sola*). Ulo eventis; la mastrino es tote emocigita; esas ta letro qua perturbas el, sendubite. (*Prenas la letro.*) Yen, ca letro. (*El lektas ol.*) Diablo! Sioro Armand habile agas. Nominata du dii ante nun, hodie demisionas, lu duris tam longe kam rozi e politikisti.... Sato!

(PRUDENCE *eniras.*)

NANINE. Siorino Duvernoy.

PRUDENCE. Ka Marguerite ekiris?

NANINE. Juse.

PRUDENCE. Adube iras?

NANINE. El iris supear.

PRUDENCE. Ka kun siorulo de Giray?

NANINE. Yes.

PRUDENCE. Kad el jus recevis letro?

NANINE. De sioro Armand.

PRUDENCE. Quon il dicis?

NANINE. Nulo.

PRUDENCE. Kad el rivenos?

NANINE. Tarde, sendubite. Me supozis, ke vu enlitigabis vu longatempe ante nun.

PRUDENCE. Yes, e me dormis, kande me vekigesis dal pord-klosheto. Me iris por apertar....

(*On frapas.*)

NANINE. Enirez!

SERVISTO (*eniras*). Mastrino demandas peliso; el es kolda.

(NANINE *ekiras.*)

PRUDENCE. Ka la mastrino es infre?

SERVISTO. Yes, mastrino es en veturilo.

PRUDENCE. Demandez el acensar, dicez, ke es me qua demandas lo.

SERVISTO. Ma mastrino ne es sole en la veturilo.

PRUDENCE. To ne importas, irez!

(*La SERVISTO ekiras.*)

ARMAND (*extere*). Prudence!

PRUDENCE (*apertas la fenestro*). Nu, bonege! Yen altru nepacienta! Ho! l'amoranti jaluza, li omna es simila.

ARMAND (*extere*). Ka do?

PRUDENCE. Vartez pokatempe, per la diablo! Me balde vokos vu.

(*MARGUERITE eniras.*)

MARGUERITE. Quon vu volas, mea kar Prudence?

PRUDENCE. Armand es che me.

MARGUERITE. Quo to importas?

PRUDENCE. Il volas parolar kun vu.

MARGUERITE. E me, me ne volas aceptar lu. Omnakaze, me ne povas, on infre vartas me. Dicz lo a lu.

PRUDENCE. Me gardos me de facar tala tasko. Il provokus la komtulo.

MARGUERITE. Ha! Quon lu volas?

PRUDENCE. Ka me savas? Kad il ipsa savas? Ma ni bone komprenas to quo es esar viro amoroza.

NANINE (*eniras, la peliso en la manuo*). Ka mastrino deziras sua peliso?

MARGUERITE. No, ne ja.

PRUDENCE. Do, quon vu decidas?

MARGUERITE. Ca yunulo tristigos me.

PRUDENCE. Do, ne plus regardez il, mea karino.—Es plu bona, ke ca stando restez.

MARGUERITE. To esas vua konsilo, ka ne?

PRUDENCE. Komprenende!

MARGUERITE (*pos kurta tempo*). Quon il dicis a vu?

PRUDENCE. Ha, vu volas lu venar. Me iros trovar il. Ka la komtulo?

MARGUERITE. La komtulo. Il vartez.

PRUDENCE. Forsan vu devas quik forsendar il.

MARGUERITE. Vu esas justa. Nanine, decendez e dicez a sioro de Giray ke, advere, me esas malada, e ke me ne supeos. Ke il pardonez me.

NANINE. Yes, mastrino. (*El ekiras.*)

PRUDENCE (*ye la fenestro*). Armand! Venez! Ho! Il ne bezonas dufoye sumnesar.

MARGUERITE. Vu restez hike dum to quo eventos.

PRUDENCE. Tote ne. Pro ke pos instanto vu dicos ke me irez, me preferas quik irar.

NANINE (*rieniras*). Sioro la komtulo departis, mastrino.

MARGUERITE. Kad il dicis nulo?

NANINE. No. (*El ekireskas.*)

ARMAND (*eniras*). Marguerite! Tandem!

PRUDENCE. Mea infanti, me livas vi. (*El ekiras.*)

ARMAND (*genupozas ye la pedi di MARGUERITE*). Marguerite....

MARGUERITE. Quon vu volas?

ARMAND. Me volas, ke vu pardonez me.

MARGUERITE. Vu ne meritas lo! (*ARMAND movas.*) Me aceptus, ke vu esez jaluza e ke vu skribez a me letro provokanta, ma ne letro ironika ed impertinenta. Vu agis tre chagrenigante e tre male.

ARMAND. Ka vu, Marguerite, ne igis me tale agar?

MARGUERITE. Se yes, esis malgre me.

ARMAND. Kande me vidis la komtulo arivar, kande me dicis a me, ke pro lu vu forsendis me, me

dementeskis, me foleskis, me skribis a vu. Ma kande, vice responder a mea letro quale me esperis, kande, vice justifikar vu, vu dicis a Nanine ke esas bona, me demandis de me quon me divenus, se me ne itere vidus vu. La vakueso quik apertis su cirkum me. Ne obliviez, Marguerite, quankam me konoceskis vu nur du dii ante nun, ke me amoras vu de pos du yari!

MARGUERITE. Nu, mea amiko, vu facis saja rezolvuro.

ARMAND. Quo?

MARGUERITE. Departar. Ka vu ne skribis lo a me?

ARMAND. Ka me povas?

MARGUERITE. Oportas povar.

ARMAND. Kad oportas?

MARGUERITE. Yes. Ne nur por vu, ma por me. Mea situeso obligas me ne plus rividar vu, ed omno interdiktas me de amarar vu.

ARMAND. Ka vu poke amoris me, Marguerite?

MARGUERITE. Me amoris vu.

ARMAND. Ka nun?

MARGUERITE. Nun me reflektas. E to quon me esperis esas neposibla.

ARMAND. Se vu amorus me, omnakaze, vu ne aceptabus la komtulo, precipue canokte.

MARGUERITE. E pro to esas plu bona, ke ni ne procedez. Me esas yuna, me esas bela, me plezas a vu, me esas agreabla, vu esas yunulo pasionoza, oportas prenar de me to quo esas bona, livar to quo esas mala, e ne atencar la restajo.

ARMAND. Ne tale vu parolis a me plu frue, Marguerite, kande vu igis me videtar kelka monati kun vu, sole, for Paris, for la mondumo. Esis per falir de ta espero aden la realeso, ke me kondukis tante male.

MARGUERITE (*melankolioza*). Esas vera. Me dicis a me: ‘Kelka repozo esus bona por me. Il interesesas pri mea saneso. Se esus la moyeno por tranquile pasar la somero kun il, en ul ruro, en ul foresto, to vinkus la mala dii.’ Ye la fino di tri o quar monati, ni retrovenabus a Paris, ni presabus la manuo l’unu di l’altru, e ni facabus amikeso del restajo di nia amoro. To ankore esabus multo, nam l’amoro quan me inspiras, tante violentoze, quale on dicas, ne sempre havos to en ol por plu tarde facar amikeso. Ton tu ne volis; tua kordio esas granda sinioro qua aceptas nulo! Ne plus parolez. Tu vizitis hike dum quar dii, tu supeis che me; sendez a me juvelo kun tua vizit-karto, ni esas quita, l’unu de l’altru.

ARMAND. Marguerite, tu esas fola! Me amoras tu! To ne signifikas, ke tu esas bela e ke tu plezos a me dum tri o quar monati. Tu esas mea tota espero, mea tota penso, mea tota vivo. Sume, me amoras tu! Quon plusa me povas dicar?

MARGUERITE. Do tu esas justa, ni maxim bone cesez vidar l’unu l’altru de nun!

ARMAND. Komprenende, pro ke tu ne amoras me!

MARGUERITE. Pro ke ... Tu ne savas to quon tu dicas!

ARMAND. Ma, pro quo?

MARGUERITE. Pro quo? Ka tu volas saveskar? Pro ke, dum la hori kande ca revo komencis, me vidis la fino. Pro ke esas dii kande me repugnesas da mea vivo, e me vidas altro. Pro ke meze dil vivo tumultoza, nia kapo, nia fiereso, nia senti vivas, ma nia kordii bufas, sen apertar, e sufokas ni. Ni aspektas felice, ed on envidias ni. Fakte, ni havas ca amoranti qui ruinas su, ne pro ni, quale li dicas, ma pro lia vanitato. Ni esas unesme en lia su-estimo, laste en lia estimo. Ni havas amiki, amiki

quale Prudence, en qui l'amikeso iras til servo, nultempe til ne-egoismo. To quon ni facas ne importas, se ni nur aceptas li en nia lojii, o lasas li pavonumar en nia veturili. Omnube cirkume, ruino, shamo, e mentio. Do me revas, dum instanti, sen audacar dicar ol ad irgu, pri konoceskar viro sat jentila por ne demandar explikaji, e por volar esar l'amorato pri qua me revas. Ca viro me trovis en la dukulo; ma lua evo nek protektas nek konsolacas, e mea anmo demandas. Or, me tun renkontris, tu, yuna, ardoroza, felica. La lakrimi quin me vidis tu plorar por me, tua intereso pri mea saneso, tua viziti misterioza dum mea maladeso, tua kandideso, tua entuziasmo, ti omna permisio me vidar en tu ta quan me deziregis del fundo di mea soleso bruisoza. En un minuto, quale folo, me fasonis tota futuro sur tua amoro, me revis pri la ruo, pureso. Me rimemoris mea infanteso,—on sempre havis infanteso, irge quan on divenas;—To esis dezirar lo neposibla; un vorto de tu pravas to a me.... Tu volis saveskar, tu savas omno!

ARMAND. Ka tu supozas ke, pos ta vorti, me volas departar? No, Marguerite, no. Tua revo realigesos, me juras lo a tu. Ni ne rezonez, ni esas yuna, ni amoras l'unu l'altru, ni marchez e sequez nia amoro.

MARGUERITE. Ne trompez me, Armand, kredez, ke emoco violentoza mortigus me. Rimemorez to quo me esas, e to quo tu esas.

ARMAND. Tu esas anjelo, e me amoras tu!

NANINE (*extere, frapas la pordo*). Mastrino....

MARGUERITE. Quo?

NANINE. On venas portante letro!

MARGUERITE (*ridas*). Ho! Kad esas nokto di letri?... De qua ol esas?

NANINE. De sioro la komtulo.

MARGUERITE. Ka lu demandas respondo?

NANINE. Yes, mastrino.

MARGUERITE (*pendas del kolo di ARMAND*). Nu, dicez,
ke es nula respondo.

TRIESMA AKTO

Auteuil. Salono di ruo-domo. Kameno ye la fondo havante vitro sen stanfolio. Pordi ye amba lateri dil kameno. Vidajo a gardeno.

NANINE *enportas te-plado pos dejuno.* PRUDENCE *eniras.*

PRUDENCE. Ube es Marguerite?

NANINE. La mastrino es en la gardeno kun siorino Nichette e siorulo Gustave, qui venis por dejunar kun el e qui pasas la dio hike.

PRUDENCE. Me iros a li.

ARMAND (*eniras dum ke NANINE ekiras*). Prudence, me mustas parolar kun vu. Du semani ante nun vu departis de hike en la veturilo di Marguerite, ka ne?

PRUDENCE. To es vera.

ARMAND. De pos ta tempo ni rividas nek la veturilo nek la kavali. Un semano ante nun, departante de ni, vu semblis timar koldeso, e Marguerite prestis kashmir-shalo a vu, quan vu ne retrodonis. Fine, hiero, el donis a vu braceleti e diamanti por rimuntar, tale el dicis. Ube es la kavali, la veturilo, la shalo, et la diamanti?

PRUDENCE. Ka vu volas, ke me kandide parolez?

ARMAND. Ton me pregas.

PRUDENCE. La kavali restitucesis al komercisto, po quin lu donis la duimo.

ARMAND. Ka la shalo?

PRUDENCE. Vendita.

ARMAND. Ka la diamanti?

PRUDENCE. Gajigita camatine. Me retroportas la ricev-atesti.

ARMAND. E pro quo vu ne dicis to omna a me?

PRUDENCE. Marguerite ne volis lo.

ARMAND. E pro quo ca vendi e gaji?

PRUDENCE. Por pagar!—Ha! Vu kredas, mea karo, ke suficas amarar e vivar vivo rural ed etereal for Paris? Tote ne! Apud la vivo poezial es la vivo real. La dukulo, quan me jus vizitis, pro ke me volas, se posible, evitar tala sakrifikaji, la dukulo tote ne plus volas donar a Marguerite, adminime til ke el livos vu, e Deo savas, ke el ne volas lo!

ARMAND. Bona Marguerite!

PRUDENCE. Yes, bona Marguerite. Tro bona Marguerite, pro ke qua savas, quale to omna finos? Ne mencionar ke, por pagar to quon el debas, el volas abandonar omno quon el ja posedas. Me havas en la posho demando-letro quan elua komercisto jus donis a me.

ARMAND. Quante multe?

PRUDENCE. Kinadek mil franki, adminime.

ARMAND. Demandez du semani del krediteri; ante du semani, me pagos la toteso.

PRUDENCE. Ka vu pruntos?...

ARMAND. Yes.

PRUDENCE. Beleta! Vu disputos kun vua patro, inkombros vua futuro.

ARMAND. Me suspektis to quo eventas. Me skribabis a mea notario, ke me volas dispozar ula proprietajo quan me heredis de mea matro, e me iras por la respondo. L'akto esas tote preparata, restas nur formalaji facinda, ed hodie me mustas irar a Paris por signatar. Dume, haltigez Marguerite....

PRUDENCE. Ka l'atesti quin me portas?

ARMAND. Pos ke me departabis, donez li, quale se ni ne parolabis, pro ke el ne savez pri nia konverso. El venas; tacez!

MARGUERITE, NICHETTE e GUSTAVE *eniras*. MARGUERITE *enirante pozas fingro a la boko por signifkar ke* PRUDENCE *tacez.*

ARMAND (*a MARGUERITE*). Kar infanto! Reprochez Prudence.

MARGUERITE. Pro quo?

ARMAND. Hiero me demandis el pasar che me ed adportar irga letri, pro ke me ne irabis a Paris dum du semani. Elua unesma ago esis obliviar. Nun me mustas livar vu dum un o du hori. De pos un monato me ne skribis a mea patro. Nulu savas ube me esas, mem nula servisto, nam me deziras evitar tedanti. Esas bona, ke Nichette e Gustave esez hike por amuzar tu. Me saltos aden fiakro, iros a mea domo, e retrovenos.

MARGUERITE. Irez, mea amiko, irez. Ma, se tu ne skribis a tua patro, me ne esas kulpoza. Me dicis sat ofte, ke tu devas skribar. Rapide retrovenez. Vu trovos ni hike babilante e laborante, Gustave, Nichette, e me.

ARMAND. Ante un horo me rivenos. (*MARGUERITE akompanas il til la pordo; rivenante el parolas a PRUDENCE.*) Kad omno esas aranajita?

PRUDENCE. Yes.

MARGUERITE. Ka l'atesti?

PRUDENCE. Yen. La komercisto venos por facar omno kun vu. Me iros por dejunar, me mortas pro hungro.

MARGUERITE. Irez. Nanine donos to omna quon vu deziras. (A NICHETTE e GUSTAVE.) Vi vidas—tale ni vivas pos tri monati.

NICHETTE. Ka tu es felica?

MARGUERITE. Yes. Tote.

NICHETTE. Me dicis a tu, Marguerite, ke feliceso es advere en la tranquilesa e kustumi dil kordio... Quante ofte ni dicis, Gustave e me, 'Kande Marguerite amos ulu e vivos vivo plu tranquila?'

MARGUERITE. E vua deziro esas satisfacata: me amoras e me esas felica. Esas via amoro l'unu por l'altru e via feliceso qua inspiris me.

GUSTAVE. Fakte, ni anke esas felica—ka ne, Nichette?

NICHETTE. Ton me kredas, e to ne multe kustas. Tu es granda siorino, tu es, e tu nultempe venas vizitar ni; malgre to, tu deziras vivar quale ni vivas. Tu supozas, ke tu vivas tre simple hike. Quon tu dicus, se tu vidus mea du chambreti an la strado Blanche, ye la kinesma etajo, la fenestri di qui apertas ad ula gardeni en qui la posedanti nultempe promenas!—Quale povas esar homi qui havas gardeni e nultempe promenas en li?

GUSTAVE. Ni semblas esar romano Germana od idilio da Goethe, kun la muziko di Schubert.

NICHETTE. Ho! Tu jokas, pro ke Marguerite es hike. Kande ni es sola, tu nultempe jokas, e tu es tam dolca kam mutono, e tu es tam tenera kam turturo. Tu ne savas, ke il volas ke me translojez, ka ne? Il trovas nia vivo esar tro simpla.

GUSTAVE. No, me nur trovas nia lojeyo esar tro alta.

NICHETTE. Se tu ne bezonus livar, tu ne savus en qua etajo ol es.

MARGUERITE. Vi amba esas charmanta.

NICHETTE. Pro pretexto ke il havas sisamil franki di revenuo, il volas, ke me ne plus laborez. Balde, il volos komprar kabrioletto por me.

GUSTAVE. To es posibla.

NICHETTE. Ni havas tempo. Oportas, ke tua onklulo balde konsiderez me altre ed igez ni, tu, esar sua heredanto, e me sua nevino.

GUSTAVE. Il ja komencas altre pensar pri tu.

MARGUERITE. Kad il ne ja konocas tu? Se il konocus, il foleskus pri tu.

NICHETTE. No, sioro onklulo nultempe deziras vidar me. Il es ankore de ta raso de onkli qui kredas, ke la frivola yunini es facita por ruinar nevuli. Il volas, ke Gustave spozigez homino di la mondumo. Ka me ne es di la mondumo?

GUSTAVE. Il mildeskas. De pos ke me esas advokato, pluse, il plue komplezas.

NICHETTE. Ha! Yes, me obliviis dicar a tu: Gustave es advokato.

MARGUERITE. Me konfidos ad il mea unesma proceso.

NICHETTE. Il ja pledis! Me esis inter l'audienco.

MARGUERITE. Kad il ganis?

GUSTAVE. Me perdis, kandide. Mea akuzito kondamnesis a dek yari di harda laboro.

NICHETTE. Felice!

MARGUERITE. Pro quo felice?

NICHETTE. La homo quan il defensis esis tota fripono. Quante drola es la mestiero di advokato! Advere, advokato es grand homo kande il povas dicar: 'Me havas en mea manui raskalo, qua mortigis sua patro,

sua matro e sua filii; e yes, me havas sata talento por absolvigar lu, e retrodonar a socio ica ornamento qua mankas ad ol.’

MARGUERITE. Pro nun esar advokato, ka ni balde asistos la mariaj-festo?

GUSTAVE. Se me mariajeskus.

NICHETTE. Quo, se vu mariajeskus, sioro? Ma me ya esperas, ke vu mariajeskez, ed anke kun me! Vu nultempe povus spozigar plu bon homino qua plu multe amoras vu.

MARGUERITE. Do, kande?

NICHETTE. Balde.

MARGUERITE. Tu esas tre felica!

NICHETTE. Ka tu ne finos quale ni?...

MARGUERITE. Kun qua tu volas, ke me mariajeskez?

NICHETTE. Armand.

MARGUERITE. Kad Armand? Il darfas amarar me, ne spozigar me; me ya volas prenar ilua kordio, ne ilua nomo. Esas kozi quin homino ne povas efacar de sua vivo, tu savas, Nichette, ed el ne darfas donar al spozo la yuro reprochar lu. Se me dezirus, Armand spozigus me morgo: ma me tro multe amoras il por demandar tala sakrifikajo! Sioro Gustave, ka me esas justa?

GUSTAVE. Vu esas honesta yunino, Marguerite.

MARGUERITE. No, ma me pensas quale honesta homo. Esas sempre tale. Me esas felica per feliceso quan me nultempe audacis esperar, me dankas Deo e ne volas tentar Providenco.

NICHETTE. Gustave grande parolas, ed il spozigus tu, se il esus en la plaso di Armand. Ka ne, Gustave?

GUSTAVE. Posible. Omnakaze, la virgineso di homini apartenas a lia unesma amoro, e ne a lia unesma amato.

NICHETTE. Adminime, se l'unesma amato ne es samtempe l'unesma amorato. Es exempli.

GUSTAVE (*presas elua manuo*). E ne distante, ka ne?

NICHETTE (*a MARGUERITE*). Tu esante felica, la restajo poke importas!

MARGUERITE. Me esas. Qua dicabus ke uldie me, Marguerite Gautier, tote vivus en l'amoro di un viro, ke me pasus la dii sidante apud il, laborante, lektante, ed askoltante?

NICHETTE. Quale ni.

MARGUERITE. Me povas kandide parolar a vi, a vi amba qui kredos me, pro ke esas via kordii qui askoltas: kelkinstanti me oblivias to quo me esis, l'olima me tante for la me nuntempa, por ke konseque esas du homini aparta, e la duesma apene rimemoras l'unesma. Kande, vestizita per blanka robo, kovrita per granda palia chapelo, portante sur mea brakio la peliso qua garantios gardar me de la koldeso vesperal, me embarkas kun Armand aden la batelo, quan ni lasas driftar, e qua ipse haltigas su sub la saliki dil proxima insulo, nulu dubitas, ne mem me ipsa, ke ca blanka ombro esas Marguerite Gautier. Me spensis plu multa pekunio por buketi kam to bezonata por nutrar honesta familio dum yaro; e nun un floro, quale ico donita da Armand camatine, suficas parfumizar mea tota dio. Omnakaze, vi bone savas to quo esas amarar; quale la hori kurtigas su, e quale li portas ni til la fini di semani e monati; sen shoko e sen fatigo. Yes, me esas tre felica. Ma me volas mem pluso; nam vi ne savas omno....

NICHETTE. Ma quo?

MARGUERITE. Vu jus dicis a me, ke me ne vivas quale vi. Vu ne longe darfos dicar lo.

NICHETTE. Pro quo?

MARGUERITE. Sen permisar ke Armand saveskez, me vendos omna mea posedaji en l'apartamento en Paris, adube me ne plus volas retroirar. Me pagos omna mea debaji. Me lokacos mikra lojeyo proxima a la via. Me moblizos ol tre simple, e ni tale vivos oblivante, obliiite. Somere ni retrovenos al ruo, ma a domo plu humila kam ico. Ube esas la homi qui questionas, qua esas feliceso? Vi docis to a me, e me nun povas docar a li to quon li deziras savar.

Eniras NANINE.

NANINE. Mastrino, esas sioro qua demandas parolar kun vu....

MARGUERITE (*a NICHETTE e GUSTAVE*). Esas la komercisto qua vartas, sendubite. Irez e vartez me en la gardeno, me venos a vi. Me iros kun vi a Paris;... ni ensemble finigos omno.

(Pos lasta signo a NICHETTE e GUSTAVE, qui ekiras, el iras vers la pordo, tra qua eniras la homo anuncita.)

SRO DUVAL (*sur la solio dil pordo*). Siorino Marguerite Gautier?

MARGUERITE. Me esas, sioro. Kun qua me havas la honoro parolar?

SRO DUVAL. Kun sioro Duval.

MARGUERITE. Kun sioro Duval!

SRO DUVAL. Yes, siorino, kun la patro di Armand.

MARGUERITE (*destranquile*). Armand ne esas hike, sioro.

SRO DUVAL. Ton me savas, siorino!... Ed esas de vu ke me demandas explikajo. Bonvole askoltez me. Mea filiulo, siorino, kompromisas su e ruinas su por vu.

MARGUERITE. Vu esas trompita, sioro. Danko a Deo, on ne plus darfes dicar lo pri me, e me aceptas nulo de Armand.

SRO DUVAL. To esas, pro ke vua extravagemeso e vua prodigemeso esas bone konocata, vu volas dicar, ke mea filiulo esas tante mizerosa, ke il disipas kun vu to quon vu recevas de altri.

MARGUERITE. Pardonez me, sioro; ma me esas homino e me esas che me, du fakti qui devas pledar por me a vua politeso. Vua tono parolante a me ne esas to quo devas uzesar da homo mondumal quan me havas la honoro vidar unesmafoye, e....

SRO DUVAL. E?...

MARGUERITE. Bonvole permisez me retretar, tam multe por vu kam por me ipsa.

SRO DUVAL. Advere, audante ca parolmaniero, vidante ca konduto, on apene dicus, ke ca parolmaniero esas pruntita, ke ca konduto esas aquirita. On vere dicis a me, ke vu esas homo danjeroza.

MARGUERITE. Yes, sioro, danjeroza, ma por me, ne por altri.

SRO DUVAL. Danjeroza o ne, ne esas min vera, ke Armand ruinas su por vu.

MARGUERITE. Me repetas a vu, sioro, kun la respekto quan me debas al patro di Armand, me repetas, ke vu esas trompita.

SRO DUVAL. Nu, quon signifikas ca letro de mea notario qua avertas, ke Armand volas donar a vu sua revenuo?

MARGUERITE. Me certigas da vu, sioro, ke se Armand facis lo, il facis lo sen me savar. Nam il bone savas, ke se il ofrus to, me refuzus il.

SRO DUVAL. Omnakaze, vu ne sempre parolis tale.

MARGUERITE. Lo es vera, sioro. Ma me nultempe antee amoris.

SRO DUVAL. Ka nun?

MARGUERITE. Nun me amoras per omna pureso quan homino povas trovar en la fundo di sua kordio, kande Deo kompatas el e sendas repento.

SRO DUVAL. Yen la parado di granda frazi.

MARGUERITE. Audez me, sioro... Mea Deo, me savas, ke on kelke kredas la juri di tala homino quala me. Ma, per to maxim kara quon me havas en la mondo, per mea amoro por Armand, me juras a vu, ke me ne savis pri ta donacajo.

SRO DUVAL. Omnakaze, siorino, evidente vu vivas per ulo.

MARGUERITE. Vu koaktas me dicar a vu to quon me preferus ne divulgar. Ma, pro ke me havas estimo por la patro di Armand, me parolos. De pos ke me konoceskis vua filiulo, por ke mea amoro tote ne similesas to omna quon me olime nomis amoro, me entraprezis vendar kashmir-shali, diamantati, juveli, veturili; ed on jus dicante, ke on demandas me, me supozis, ke me aceptos komercisto a qua me vendos la mobli, la tabli, la tapisi, la restaji di ta extravagemeso per qua vu reprochas me. Sume, se vu dubitas mea vorti, nu, me ne expektis vu, sioro, do konseque vu ne povas supozar, ke ca akto esis preparita por vu; se vu dubitas, lektez ca akto. (*El transdonas la kambio-letro quan PRUDENCE donabis ad el.*)

SRO DUVAL. Vendo di vua mobli, la kompranto asumez la tasko pagar vua krediteri e remisez l'eceso a vu. (*Il astonate regardas el.*) Ka me eroris?

MARGUERITE. Yes, sioro, vu eroris, o plu vere, vu esis trompita. Yes, me esis fola; yes, mea pasinto esis trista. Ma, por efacar ol, de pos amoreskir, me donus til l'ultima guto di mea sango. Ho! malgre to quon on dicis a vu, me havas kordio, yes! Me esas bona. Vu komprenos, kande vu plu bone konocos me... Esas Armand qua transformis me!—Il amoras me, il amoras me. Vu esas ilua patro, vu devas esar tam bona kam il. Me pregas vu, ne parolez male pri me ad il, il kredus vu, nam il amas vu. E me, me respektas vu e me amas vu, pro ke vu esas ilua patro.

SRO DUVAL. Pardonez, siorino, me male prizentis me. Me ne konocis vu. Me eniris, iracoza pro la silenco di mea filiulo e pro ilua negratitudo, pri qua me akuzis vu. Pardonez me, siorino.

MARGUERITE. Me dankas vu por vua bela vorti, sioro.

SRO DUVAL. Anke, esas per la nomo di vua nobla sentimentis ke me demandos, ke vu donez ad Armand la maxim granda pruvo di amoro quan vu povas donar.

MARGUERITE. Ho! Sioro, tacez, me suplikas. Vu demandos ulo terorinda, mem plu terorinda pro ke me sempre previdis ol: vu mustis arivar, me esis tro felica.

SRO DUVAL. Me ne plus iracas, ni konversez quale du honesta kordii havante la sama afeciono de sinsi diferanta, e ni amba esas jaluza prubar ta afeciono por ta qua esas kara a ni, ka ne?

MARGUERITE. Yes, sioro, yes.

SRO DUVAL. Vua anno havas jenerozeso neacesebla da multa homini, e me parolas a vu kom patro,

Marguerite, kom patro qua venas por demandar la feliceso di sua du filii.

MARGUERITE. Ka di sua du filii?

SRO DUVAL. Yes, Marguerite, di sua du filii. Me havas filiino, yuna, bela, tam pura kam anjelo. El amoras yunulo ed el anke facis ta amoro l'espero di sua vivo. Ma el darfas havar ta amoro. Me volas, ke el mariajez su. Me skribabis ad Armand, ma Armand, tote la vua, ne mem recevas mea letri. Me forsan mortabus sen ke il savez. E do, mea filiino, mea amata Blanche, spozigos honesta viro; el eniros familio honorinda, qua volas, ke omno esez honorinda inter li. La mondumo havas sua postulaji, e precipue la mondumo dil provinci. Tam purigita kam vu esas en l'okuli di Armand, di le mea, pro la sentimento quan vu pruvis, vu ne esas tale en l'okuli di mondumo qua vidos nur vua pasinto, e qua senkompate fermos sua pordi kontre vu. La familio di ta viro qua divenos mea parento saveskis la vivmaniero di Armand. Ol deklaris a me, ke ol riprenus la promiso, se Armand durus ca vivo. La futuro di yunino qua facis nulo mala kontre vu povas esar ruptita da vu. Marguerite, per la nomo di vua amoro, donez a me la feliceso di mea filiino.

MARGUERITE. Vu esas bona, sioro, degnar tale parolar a me, e ka me darfas refuzar tante bona vorti? Yes, me komprenas vu. Vu esas justa. Me departos Paris; me restos for Armand dum kelka tempo. To tristigos me. Ma me facos to por vu, por ke vu havez nula kauzo reprochar me.... Omnakaze, la joyo di retroveno igos ni obliviar la chagreno di separo. Vu permisez me ulon skribar, e kande ilua fratino esabos mariajita....

SRO DUVAL. Danko, Marguerite, danko. Ma esas altro quan me demandas.

MARGUERITE. Altro! E quon plusa vu povus demandar?

SRO DUVAL. Askoltez me, mea infanto, e kandidate facez to bezonata. Absenteso tempala ne suficos.

MARGUERITE. Ka vu volas, ke me tote abandonez Armand?

SRO DUVAL. To esas necesa!

MARGUERITE. Nultempe!... Ka vu ne komprenas quale ni amoras? Ka vu ne komprenas, ke me havas nek amiki, nek genitori, nek familio, e ke pardonante me, il juris esar to omna por me, e ke me ligez mea vivo a la ilua? Ka vu ne komprenas, fakte, ke me sufras maladeso mortigiva, ke me havas nur kelka yari por vivar? Abandonar Armand, sioro, to quik mortigus me.

SRO DUVAL. Nu, nu, esez kalma e ne exajerez.... Vu esas yuna, vu esas belega, e vu konsideras la fatigo di vivo kelke tumultoza kom maladeso. Vu certe ne mortos avan l'evo kande on esos felica mortar. Me demandas sakrifikajo enorma, me savas lo, ma sakrifikajo quan vu mustas neeviteble facar. Askoltez: vu konocas Armand de pos tri monati, e vu amoras! Ma kad amoro tante yuna darfas tote ruptar futuro? Ed esas la futuro di mea filiulo quan vu ruptas per restar kun il! Ka vu esas certa pri l'eternesio di ca amoro? Ka vu antee ne esis dupigita? Ka se subite,—tro tarde,—vu perceptus, ke vu ne plus amoras mea filiulo, ke vu amoras altru? Pardonez, Marguerite, ma vua pasinto justifikas tala supozaji.

MARGUERITE. Nultempe, sioro, me nultempe amoris e nultempe amoros quale me nun amoras.

SRO DUVAL. Sato! Ma se vu ne trompas vu, esas il qua su trompas, forsan. Ye ilua evo, ka la kordio povas engajar su definitive? Ka la kordio ne kontinue chanjas

l'afecioni? To esas la sama kordio qua, kom filiulo, amis la genitori ultre omno, qua, kom spozo, amos la spozino plu multe kam la genitori, qua plu tarde kom patro amos la filii plu multe kam genitori, spozino, ed amaratini. Naturo esas postulema, pro ke ol esas prodigema. Posible vi amba eroras, to esas possible. Nun, ka vu volas vidar la realeso e la certeso? Vu askoltas me, ka ne?

MARGUERITE. Se me askoltus, mea Deo!

SRO DUVAL. Vu esas pronta sakrifikar omno por mea filiulo, ma qua sakrifikajon egal, se il acceptus la vua, il povus facar por vu? Il prenos vua bela yari, e plu tarde, kande venas satureso—qua ya venos—quo eventos? Od il esos homo ordinar, e jetante vua pasinto aden vua vizajo, il abandonos vu, dicante, ke il agas nur quale ta altri; od il esos homo honesta e spozigos vu, od adminime proxime gardos vu. Ta ligo, o ta mariajo qua havas nek chasteso kom bazo, nek religio kom subtenilo, nek familio kom rezultajo, ta ligo forsan pardonebla che yunulo, quon ol esos por maturulo? Qua ambicio permisesos? Qua kariero apertesos? Qua koncolacon me havos de mea filiulo pos devocir duadek yari ad ilua feliceso? Vua unionuro ne esas la frukto di du pura simpatii, l'unigo di du inocenta afecioni. Ol esas la pasiono en qua esas lo maxim teral e lo maxim homal, genitita da kaprico di l'unu e la fantazio di l'altru. Quo restos kande vi du esas evoza? Kad on ne darfas dicar, ke l'unesma rugi sur vua fronto arachos la velo de ilua okuli, e ke ilua iluziono desaparos kun vua yuneso?

MARGUERITE. Ho! La realeso!

SRO DUVAL. Ka vu nun vidas vua evo duobligita, vu duople abandonita, duople izolata, duople neutila? Qua

memorajo vu livabos? Qua bonaji vu facabos? Vu e mea filiulo sequas du voyi tote opozanta, quin hazardo ligas dum instanto, ma quin rezono por sempre separos. En ta vivo quan vu volunte facis por vu, vu ne povis previdar to quo venos. Vu esis felica dum tri monati, ne despurigez ta feliceso qua ne povas durar. Gardez ta pura memorajo en vua kordio. Omno quon vu darfas demandar esas, ke to fortigez vu. Uldie vu esos fiera, ke vu facis to, e dum vua tota vivo vu estimos vu. Esas homo qua konocas vivo qua parolas a vu, esas patro qua imploras vu. Ho, Marguerite! Pruvez a me, ke vu advere amas mea filiulo, e kurajeskez!

MARGUERITE (*a su*). Do, irge qua el facas, la deshonorizitino nultempe darfas rilevar su! Forsan Deo pardonos el, ma la mondumo esas neflexebla! Omnakaze, per qua yuro tu volus prenar plaso en la kordio di familio quan nur vertuo darfas okupar?... Tu amoras! Ka to importas? E ta bela rezono! Irge qua pruvi tu donus pri ta amoro, on ne kredus, e to esas yusta. Quon tu dicas pri amoro, futuro? Quo esas ta nova vorti? Regardez la fango di tua pasinto! Qua viro volus nomar tu sua spozino? Qua infanto volus nomar tu sua matro? (*A SRO DUVAL.*) Vu esas justa, sioro, to omna quon vu dicas, me ja dicis a me multafoye, kun teroro. Ma, dicante lo sole a me, me sucesis ne askoltar til la fino. Vu repetas lo a me, ol esas reala. Oportas obediar. Vu parolas a me per la nomo di vua filiulo, per la nomo di vua filiino, vu esas bona, apelar per tala nomi. E do, sioro, uldie dicez a ta bela, pura yunino, ke esas por el ke me sakrifkis mea feliceso, dicez ad el, ke ulube esis homino qua havis nur un espero, un pensajo, un revo en ca mondo, e per l'apelo ad elua nomo, ca homino renunciis to omna, aplastis sua kordio

en sua manui, e mortis pro to, nam me ya mortos, sioro, e lore, forsan, Deo pardonos me.

SRO DUVAL (*emocigita malgre su*). Kompatindino!

MARGUERITE. Vu plendis, sioro, e vu ploras, me kredas. Danko por ta lakrimi. Li fortigos me, quale vu volas. Vu demandas, ke me separez me de vua filiulo por ilua tranquilesa, por ilua honoro, por ilua futuro. Quon me devas facar? Imperez, me esas pronta.

SRO DUVAL. Oportas, ke vu dicez, ke vu ne plus amoras il.

MARGUERITE (*triste ridetas*). Il ne kredus me.

SRO DUVAL. Oportas departar.

MARGUERITE. Il sequus me.

SRO DUVAL. Do....

MARGUERITE. Nu, sioro, ka vu kredas, ke me amas Armand, ke me amas per amo seninteresta?

SRO DUVAL. Yes, Marguerite.

MARGUERITE. Ka vu kredas, ke me pozis en ca amo la joyo e la pardono di mea vivo?

SRO DUVAL. Me kredas lo.

MARGUERITE. Do, sioro, unfoye embracez me quale vu embracus vua filiino, e me juras ke ta kiso, l'unika pura kiso quan me recevis, igos me vinkar mea amo, e ke ante un semano vua filiulo rivenos a vu, forsan desfelica dum kelka tempo, ma kuracita por sempre. Me anke juras, ke il nultempe saveskos to quo pasis inter ni.

SRO DUVAL (*embracas MARGUERITE*). Vu esas nobla filiino, Marguerite, ma me timas....

MARGUERITE. Ho! Ne timez, sioro. Il odios me. (*El sonigas klosheto, NANINE aparas.*) Demandez, ke siorino Duvernoy venez.

NANINE. Yes, mastrino. (*El ekiras.*)

MARGUERITE (*a SRO DUVAL*). Un lasta indulgo, sioro!
SRO DUVAL. Parolez, siorino, parolez!

MARGUERITE. Ante kelka hori, Armand sufros un de la maxim granda tristaji til nun, e forsan dum sua tota vivo. Il bezonos kordio qua amas il. Esez ibe, sioro, esez proxim il. E nun ni separez ni. Il retrovenos irginstante. Omno esus perdita, se il vidus vu.

SRO DUVAL. Ma quon vu facos?

MARGUERITE. Se me dicus lo a vu, sioro, esus vua devo defensar me.

SRO DUVAL. Ma quon me povas facar por vu, po to quon me debos a vu?

MARGUERITE. Vu povus, kande me esos mortinta ed Armand maledikos la memorajo di me, vu povus asertar ad il, ke me tre bone amoris il, e ke me tre bone pruvis to. Me audas bruisseto: adio, sioro. Ni sendubite ne plus vidos l'unu l'altru, esez felica!

(SRO DUVAL *ekiras*.)

MARGUERITE (*sola, aparte*). Mea Deo! Donez a me forteso. (*El skribas letro*.)

(PRUDENCE *eniras*.)

PRUDENCE. Ka vu advokis me, mea kar Marguerite?

MARGUERITE. Yes, me volas, ke vu facez tasko por me.

PRUDENCE. Quo?

MARGUERITE. Ca letro.

PRUDENCE. Por qua?

MARGUERITE. Regardez! (PRUDENCE *astonate lektas l'adreso*.) Tacez! Quik irez.

(PRUDENCE *ekiras.*)

MARGUERITE (*sole duras skribar*). E nun letro ad Armand. Quon dicar ad il? Me dementeskas, o me sonjas. Es neposibla, ke to esez! Me nultempe havos kurajo.... On ne povas demandar de ento homal plu multo kam ol povas facar!

(*Dume ARMAND eniras e pluproximeskas a MARGUERITE.*)

ARMAND. Quon tu facas, Marguerite?

MARGUERITE (*staceskas e krumplas la letro*). Armand! ... Nulo, mea amiko!

ARMAND. Ka tu skribas?

MARGUERITE. No,... yes.

ARMAND. Pro quo ca perturbo, ca paleso? A qua tu skribas, Marguerite? Donez a me ta letro.

MARGUERITE. Ca letro esas por tu, Armand. Ma me demandas de tu, per cielo, ne demandez ol de me.

ARMAND. Me supozis, ke ni finabis kun sekretaji e misterii.

MARGUERITE. Ne plue kam kun suspekti, evidente.

ARMAND. Pardonez! Ma me ipsa esas suciigita.

MARGUERITE. Pri quo?

ARMAND. Mea patro arivis!

MARGUERITE. Ka tu lun vidis?

ARMAND. No. Ma il livris che me severa letro. Il saveskis pri mea retreto adhike, mea vivo kun tu. Il venos canokte. To bezonos longa explikajo, nam Deo savas to quon on dicis ad il e de quo me mustos despersuadar il. Ma il vidos tu, e vidinte, il amos tu!

Lore, quo importos! Me dependas de il, yes; ma, segun neceseso, me laboros.

MARGUERITE (*aparte*). Quante il amoras! (*Laute.*) Ma oportas, ke tu ne disputez kun tua patro, mea amiko. Il venos, ka tu dicis? Bone, me foriros por ke il ne quik videz me. Ma me retrovenos, me esos hike apud tu. Me jetos me ad ilua pedi, me tante multe imploros, ke il ne separez ni.

ARMAND. Quale tu dicas lo, Marguerite! Ulo eventis. Ne esas ta novajo anuncita qua tante agitas tu. Tu apene povas subtenar tu. Esas ulo mala hike.... Ta letro... (*Il extensas sua manuo.*)

MARGUERITE (*haltigas il*). Ca letro kontenas ulo quon me ne povas dicar a tu. Tu savas, ke esas kozi quin on povas nek dicar nek lasar lektesar koram on. Ca letro esas pruvo di amoro quan me donas a tu, mea Armand, ton me juras per nia amoro. Ne plus demandez de me.

ARMAND. Retenez tua letro, Marguerite, me ja savas omno. Prudence dicis omno a me camatine, e pro to me iris a Paris. Me savas pri la sakrifikajo quan tu volas facar. Dum ke tu sorgis nia feliceso, me anke sorgis. Omno esas nun aranĵita. E to esas la sekretajo quan tu ne volas konfidar a me! Quale me ultempe repagos tante multa amoro, bona e kara Marguerite?

MARGUERITE. Do, nun tu savas omno, lasez me departar.

ARMAND. Departar!

MARGUERITE. Forirar, adminime! Ka tua patro ne arivos irĝinstante? Ma me esos nur du pazi de tu, en la gardeno, kun Gustave e Nichette. Tu bezonos nur advokar, e me rivenos. Quale me povus separar me de tu? Tu kalmigez tua patro, se il esus iraca, e lore nia projekto esos facita, ka ne? Ni kune vivos, nur du, e ni

amoros l'unu l'altru, quale olime, e ni esos tam felica kam dum ca tri monati pasinta! Nam tu esas felica, ka ne? Nam tu havas nulo per qua reprochar me, ka ne? Dicz lo, lo joyigos me. Ma, se me ultempe kauzis irga chagreno, pardonez me, me ne kulpis, nam me plu multe amoras tu kam la tota mondo. E tu anke, tu amoras me, ka ne? E, vidonte irga pruveti de mea amoro quan me donabis, tu men nek desestimuz, nek maledikus....

ARMAND. Ma pro quo ca lakrimi?

MARGUERITE. Me bezonis plorar, kelkete. Nun, tu vidas, me esas kalma. Me iras a Nychette e Gustave. Me esos ibe, sempre la tua, sempre pronta rivenar a tu, sempre amoras tu. Videz, me ridetas. Til balde, por sempre! (*El ekiras jetante kisi ad il.*)

ARMAND (*sola*). Kara Marguerite! Quale l'ideo di separar terorigas el! (*Il sonigas la klosheto.*) Quale el amoras!

(NANINE *aparas.*)

ARMAND. Nanine, se viro venas por demandar me, mea patro, quik enduktez il.

NANINE. Bone, siorulo. (*El ekiras.*)

ARMAND. Me nejuste timis. Mea patro komprenos me. La pasinto esas mortinta. Omnakaze, qua difero esas inter Marquerite e l'altra homini! Me renkontris ta Olympe, sempre okupata pri festi e plezuri; ti qui ne amoras mustas plenigar per bruiso la solitaireso di lia kordii. El donos balo pos kelka dii, el invitis me, me e Marguerite, quale se ni, Marguerite e me, ultempe retroirus aden la mondumo! Ha! La tempo semblas longa, kande el ne asistas!... Quo esas ta libro? *Manon*

Lescaut! La homino qua amoras ne povus facar to quon tu facis, Manon!... Quale ca libro venas adhike?

(NANINE *rieniras portante lampo, pozas ol, ed ekiras.*)

ARMAND (*lektante hazarde*). ‘Me juras a tu, mea kara kavaliro, ke tu esas l’idolo di mea kordio, e ke esas nulu ma tu en la mondo quan me povas amarar quale me amoras tu; ma ka tu ne komprenas, mea kompatinda, kara anmo, ke en la stando a qua ni esas povrigita, ta fideleso esas fola vertuo? Ka tu supozas, ke on povas esar tre tenera kande pano mankas? Hungro kauzus ul mizero mortiganta por me, me uldie donante amor-sospiro, to esus mea ultima sospiro. Me adoras tu, kredez lo, ma dum kelka tempo lasez me administrar nia havaji; desfortuno a ta qua falos aden mea reto! me laboras por facar mea kavaliro richa e felica. Mea fratulo savigos da tu la novaji pri tua Manon, il dicos a tu quale el ploris pro la neceseso separar su de tu...’ (ARMAND *triste ripozas la libro e suciante restas dum kelka instanti.*) El esis justa, ma el ne amoris, nam amoro ne rezonas.... (*Il iras al fenestro.*) Lektar lo tristigis me. Ta libro ne esas vera!... (*Il sonigas la klosheto.*) Sep kloki. Mea patro ne venos canokte.

(Nanine *eniras.*)

ARMAND. Dicez a la mastrino, ke el rienirez.

NANINE (*konfuze*). Mastrino ne es ibe, siorulo.

ARMAND. Ube el esas?

NANINE. Survoye. El imperis me dicar a siorulo, ke el quik retrovenos.

ARMAND. Ka siorino Duvernoy departis kun el?

NANINE. Siorino Duvernoy departis kelkatempe ante la mastrino.

ARMAND. Bone....

(NANINE ekiras.)

ARMAND (*sola*). El esas kapabla irar a Paris pro ta vendo! Felice, Prudence, qua avaniris, trovos moyeno haltigar el!... (*Il regardas tra la fenestro.*) Semblas, ke me vidas ombro en la gardeno. Sendubite ol esas el. (*Il vokas.*) Marguerite! Marguerite! Nulu!... (*Il ekiras e klamas.*) Nanine! Nanine!... (*Il rieniras e sonigas la klosheo.*) Nanine ne respondas. Quon to signifikas? Ca vakueso koldigas me. Esas ulo mala en ca silenco. Pro quo me lasis Marguerite ekirar? El celas ulo de me. El ploris! Kad el trompas me?... El, men trompar! Kande el projetis sakrifikar omno por me.... Ma forsan ulo eventis ad el!... el esas forsan vundita!... forsan mortinta! Me mustas saveskar...(*Il iras vers la gardeno, trovas su vizajo kontre vizajo kun SENDITO ye la pordo.*)

LA SENDITO. Ka siorulo Armand Duval?

ARMAND. Me esas.

LA SENDITO. Yen letro por vu.

ARMAND. De ube?

LA SENDITO. De Paris.

ARMAND. Qua donis ol a vu?

LA SENDITO. Siorino.

ARMAND. E quale vu venis a ca paviliono?

LA SENDITO. La fera pordo esis apertita, me renkontris nulu, me vidis la lumo en la paviliono, me supozis....

ARMAND. Es bona, irez.

(LA SENDITO *ekiras.*)

ARMAND. Ca letro esas de Marguerite....Pro quo me esas tante emocigita? Sendubite el vartas me ulloke, e skribas, ke me venez.... (*Il aperteskas la letro.*) Me tremas. Ho, me esas infanto.

(*Dume eniras SRO DUVAL qua restas dop sua filiulo.*)

ARMAND (*lektas*). ‘Ante ke vu recevas ca letro, Armand...’ (*Il krias furianta. Il turnas su e vidas sua patro. Il jetas su aden ilua brakii e singlutas.*) Ha! mea patro! mea patro!

QUARESMA AKTO

Salono tre eleganta che OLYMPE.—Bruiso di orkestro; danso; movado; lumizili. GASTON, ARTHUR, LA MEDIKO, PRUDENCE, ANAÏS, GASTI *asistas.*

GASTON (*disdonas lud-karti por baccarat banque*). Nu, via parii, gesiori!

ARTHUR. Quante multe es en la banko?

GASTON. Esas cent ora peci.

ARTHUR. Me parias kin franki.

GASTON. Vu bone demandas quante multe por riskar kin franki!

ARTHUR. Ka tu preferus, ke me pariez dek ora peci nur per mea promiso?

GASTON. No, no, no. (*A LA MEDIKO.*) E vu, sioro mediko, ka vu ne parias?

LA MEDIKO. No.

GASTON. Nu, quon vu facas hike?

LA MEDIKO. Me igas me konocata da ta homini charmanta.

GASTON. Per to, vu ganas multo.

LA MEDIKO. Me ganas ne mem to.

(*Li babilas e ridas cirkum la tablo.*)

GASTON. Se vi talamaniere ludus, me pasus la banko.

PRUDENCE. Vartez, me parias dek franki.

GASTON. Ube oli esas?

PRUDENCE. En mea posho.

GASTON (*ridas*). Me donus dek-e-kin franki por vidar oli.

PRUDENCE. Ma, nu! Me obliivis mea burso.

GASTON. Yen, burso qua savas sua mestiero. Nu, prenez ca duadek franki.

PRUDENCE. Me ripagos tu.

GASTON. Ne parolez sensencaji. (*Disdonas la karti.*)
Me havas non. (*Il prenas la pekunio.*)

PRUDENCE. Il sempre ganas.

ARTHUR. Yen, me perdis kinadek ora peci.

ANAÏS. Sioro mediko, kuracez Arthur de la maladeso qua jenas lu.

LA MEDIKO. To esas maladeso di yuneso, qua forpasos per evar.

ANAÏS. Il pretendas perdir mil franki; arivante il havis nur du ora peci en sua posho.

ARTHUR. Quale vu savas?

ANAÏS. On musta longatempe regardar poshi por savar to quo esas en oli.

ARTHUR. Quon to pruvas? To pruvas, ke me debas nonacent-e-sisadek franki.

ANAÏS. Me esas ta a qua vu debas.

ARTHUR. Vu eroras, mea karino: me sempre pagas mea debaji, lon vu bone savas.

GASTON. Nu, gesiori, pariez, ni ne esas hike por amuzar ni.

(OLYMPE *eniras kun* Saint-Gaudens.)

OLYMPE. Ka vi ankore ludas?

ARTHUR. Sempre.

OLYMPE. Donez dek ora peci a me, Saint-Gaudens, por ke me puke ludez.

GASTON. Olympe, vua partio charmas.

ARTHUR. Saint-Gaudens savas, quante ol kustis.

OLYMPE. Ne esas il qua savas, ma la spozino!

SAINT-GAUDENS. Belet espritejo! Ha! Vu asistas, sioro mediko. (*Nelaute.*) Me mustas konsultar vu. Ulfoye me vertijas.

LA MEDIKO. Siorino!

OLYMPE. Quon il demandas?

LA MEDIKO. Il kredas, ke il havas maladeso dil cerebro.

OLYMPE. Superbulo! Me perdis, Saint-Gaudens, ludez por me, ed esforcez ganar.

PRUDENCE. Saint-Gaudens, pruntez tri ora peci a me...

(*Il donas oli.*)

ANAÏS. Saint-Gaudens, querez glaciajo por me!

SAINT-GAUDENS. Balde!

ANAÏS. Nu, naracez por ni la historio dil flava fiakro.

SAINT-GAUDENS. Me iras! Me iras! (*Il ekiras.*)

PRUDENCE (*a* GASTON). Ka tu rimemoras la historio dil flava fiakro?

GASTON. Ka me rimemoras! Yes ya. Esis che Marguerite ke Olympe volis naracar ol. Pri to, kad el esas hike, Marguerite?

OLYMPE. El venos.

GASTON. Kad Armand?

PRUDENCE. Armand ne esas en Paris.... Ka vu ne savas to quo eventis?

GASTON. No.

PRUDENCE. Li separis su.

ANAÏS. Ba!

PRUDENCE. Yes, Marguerite livis il!

GASTON. Ma kande?

ANAÏS. Un monato ante nun, e bone facita!

GASTON. Pro quo bone?

ANAÏS. On devas sempre livar la viro ante ke il livez on.

ARTHUR. Nu, gesiori, ka ni ludas o ne ludas?

GASTON. Ho! Tu tante tedas! Ka tu supozas, ke me exercos mea fingri per turnar karti por ta cent 'sou'-i quin tu parias? Vi omna Arthur-i esas simila. Fortunoze, tu esas la lasta Arthur.

SAINT-GAUDENS (*rieniras*). Anaïs, yen la glaciajo demandata.

ANAÏS. Vu esis tante lenta, kompatind oldulo; ma, pro vua evo....

GASTON (*staceskas*). Gesiori, la banko esas ruptita.— Se vu dicus a me, 'Gaston, mea amiko, ni donos a vu kinacent franki, kondicione ke vu turnez la karti dum un tota nokto,' me certe ne volus. Yen, du hori turnante karti por perdar duamil franki! Ha, ludar esas bela mestiero.

(*Altra GASTO prenas la banko.*)

SAINT-GAUDENS. Ka vu ne plus ludas?

GASTON. No.

SAINT-GAUDENS (*montras du kart-ludanti ye la dopajo*). Ka ni pariez en la ludo di ta du sioruli?

GASTON. Me desfidas. Kad esas vu qua invitis ili?

SAINT-GAUDENS. Li esas amiki di Olympe. El konoceskis li exterlande.

GASTON. Ili esas bela.

PRUDENCE. Nu! Yen, Armand!

(ARMAND *eniras*.)

GASTON (*ad ARMAND*). Ni jus parolis pri vu.

ARMAND. E quon vi dicis?

PRUDENCE. Ni dicis, ke vu esas en Tours, e ne venos adhike.

ARMAND. Vi eroris.

GASTON. Kande tu arivis?

ARMAND. Un horo ante nun.

PRUDENCE. Do, mea kar Armand, qua novaji?

ARMAND. Ma nulo, kar amikino. Ka vu?

PRUDENCE. Ka vu vidis Marguerite?

ARMAND. No.

PRUDENCE. El venos.

ARMAND (*kolde*). Ha! Takaze, me vidos el.

PRUDENCE. Quale vu dicas lo!

ARMAND. Quale vu volas, ke me dicez lo?

PRUDENCE. Ka la kordio esas risanigita?

ARMAND. Tote.

PRUDENCE. Do, vu ne pensas pri el?

ARMAND. Dicar ke me ne plus pensas pri el esus mentio: ma Marguerite desengajis me tante bruske, ke me trovis me esir tre stupida amorir quale me facis; nam me forte amoris el.

PRUDENCE. El anke bone amoris vu, ed el sempre amoros vu, poke, ma esis justa tempo livar vu. El volis vendar omno che el.

ARMAND. E nun, omno esas pagita.

PRUDENCE. Tote.

ARMAND. Ed esis sioro de Varville qua facis lo, ka ne?

PRUDENCE. Yes.

ARMAND. Do, facita maxim bone.

PRUDENCE. Il es un de ta homi specale facita por to. Kurte, il arivis justatempe, il ridonis ad el elua kavali, elua juveli,—omna luxaji de olima tempo!... El esas felica.

ARMAND. Kad el rivenis a Paris?

PRUDENCE. Komprenende. El ne volus retroirar ad Auteuil, mea karo, de pos via separo. Esis me qua iris adibe por elua kozi, ed anke le vua. To rimemorigas da me, ke me havas kelka kozi retrodonar a vu. Vu venez che me por oli. Esas nur mikra burso havante vua monogramo quan Marguerite volis retenar. Se vu deziras ol, me demandos ol de el.

ARMAND (*emocigita*). Quan el retenus!

PRUDENCE. Cetere, me nultempe vidis el quale el nun es. El preske ne dormas. El kuras a festini e dansas dum tota nokti. Recente, pos festino, el restis dum tri dii en la lito, e kande la mediko permissis el staceskar, el rikomencis, riskante morto. Se el tale agos, el ne longe duros. Ka vu iros vizitar el?

ARMAND. No, me mem intencas evitar omna sorto de expliko. La pasinto esas mortinta pro apoplexio, Deo havez olua anno, se ol havis anno!

PRUDENCE. Nu! Vu esas racionoza, me joyas.

(GUSTAVE *eniras.*)

ARMAND (*vidante* GUSTAVE). Mea kara Prudence, ibe esas un de mea amiki kun qua me deziras parolar. Ka vu permisas?

PRUDENCE. Ma yes! (*El iras ludar.*) Me parias dek franki!

ARMAND (*a* GUSTAVE). Tandem! Ka tu recevis mea letro?

GUSTAVE. Yes, pro to me venis.

ARMAND. Ka tu demandas tu, pro quo me pregas tu venar ad un de ca festini tante nekustumal che tu?

GUSTAVE. Tu esas justa.

ARMAND. Ka tu ne longatempe vidis Marguerite?

GUSTAVE. No. Ne de pos ke me vidis el kun tu.

ARMAND. Ka tu savas nulo?

GUSTAVE. Nulo. Informez me.

ARMAND. Tu kredis, ke Marguerite amoris me, ka ne?

GUSTAVE. Me ankore kredas lo.

ARMAND (*transdonas la letro de* MARGUERITE). Lektez!

GUSTAVE (*pos lektir*). Kad esis Marguerite qua skribis ico?

ARMAND. Esis el.

GUSTAVE. Kande?

ARMAND. Un monato ante nun.

GUSTAVE. Ka tu respondizis ca letro?

ARMAND. Quale tu volus me responder? La stroko esis tante neexpektita, ke me supozis, ke me dementeskos. Ka tu komprenas? El, Marguerite! Trompis me! Me, qua tante amoris el! Ca yunini advere havas nul anni. Me bezonis reala afeciono por transvivar pos ta evento. Me lasis mea patro duktar

me, quale kozo inertia. Ni arivis en Tours. Unesme, me supozis, ke me povis ibe vivar, ma to esis neposibla. Me ne plus dormis, me sufokesis. Me tro multe amorabis ca homino por quik esar indiferenta. Esis necesa, od amarar el, od odiar el! Tandem, me ne plus povis restar ibe. Semblis a me, ke me mortus se me ne itere vidus el, se me ne audus el dicar to quon el skribabis. Me venis adhike, pro ke el venos. Me ne savas to quo eventos, ma certe ulo eventos, e me bezonos amiko.

GUSTAVE. Me esas tote la tua, kar Armand. Ma, per cielo, reflektez. Tu traktas homino. La noco facita ad homino tre similesas poltroneso.

SERVISTO (*eniras ed anuncas*). Siorino Marguerite Gautier! Siorulo la barono de Varville!

ARMAND. Yen, li!

Olympe (*eniras avan MARGUERITE*). Quante tarde tu arivas!

VARVILLE. Ni venas del Opero.

(VARVILLE *presas la manui dil viri asistanta.*)

PRUDENCE (*a MARGUERITE*). Kad es bona?

MARGUERITE. Tre bona!

PRUDENCE (*nelaute*). Armand es hike.

MARGUERITE (*perturbita*). Armand?

PRUDENCE. Yes!

(*Tainstante ARMAND, qua proximeskas a la ludo-tablo, regardas MARGUERITE. El timide ridetas ad il. Il kolde salutas el.*)

MARGUERITE. Me eroris per venir a ca partio.

PRUDENCE. Kontree. Vu mustas trovar vu kun Armand ye l'una o l'altra dio, plu bone nun kam plu tarde.

MARGUERITE. Kad il parolis kun vu?

PRUDENCE. Yes.

MARGUERITE. Pri me?

PRUDENCE. Certe.

MARGUERITE. Quon il dicis?...

PRUDENCE. Ke il ne plus deziras vu, ke vu esis justa.

MARGUERITE. Tale plu bone, se esas tale. Ma esas neposibla, ke esas tale. Il salutis me tro kolde, ed il esas tro pala.

VARVILLE (*nelaute e* MARGUERITE). Sioro Duval esas ibe, Marguerite.

MARGUERITE. Me savas lo.

VARVILLE. Ka vu juras a me, ke vu ne savis lu asistar, kande vu venis?

MARGUERITE. Me juras lo.

VARVILLE. Ka vu promisas a me ne parolar kun lu?

MARGUERITE. Me promisas lo. Ma me ne darfas promisar ne respondizar, se il parolus a me. Prudence, restez apud me.

LA MEDIKO (*a* MARGUERITE). Bona nokto, siorino.

MARGUERITE. Ho! Esas vu, sioro mediko. Quale vu regardas me!

LA MEDIKO. Me opinionas, ke to esas la maxim bona ago koram vu.

MARGUERITE. Vu trovas me chanjita, ka ne?

LA MEDIKO. Sorgez vu, sorgez vu, me pregas. Me venos vidar vu morgo, por senjene reprimandar vu.

MARGUERITE. To esez! Reprimandez me, me plu bone prizos vu. Ka vu ja foriras?

LA MEDIKO. No, ma balde. Me vizitas la sama malado omnadie ye la sama kloko, dum sis monati.

MARGUERITE. Quala fideleso!

(Il presas elua manuo e foriras.)

GUSTAVE (*proximeskas a MARGUERITE*). Bona nokto, Marguerite.

MARGUERITE. Ho! Me joyas vidar vu, mea bona Gustave! Ka Nichette esas hike?

GUSTAVE. No.

MARGUERITE. Pardonez me! Nichette ne devas venar adhike.—Bone amez el, Gustave. Esas bona, esar amata! (*El vishas sua okuli.*)

GUSTAVE. Quo esas?

MARGUERITE. Me esas tro desfelica, ya!

GUSTAVE. Nu, ne plorez! Pro quo vu venis?

MARGUERITE. Ka me esas mea propra mastrino? Ed omnakaze, ka me ne mustas vertijigar me?

GUSTAVE. Ma, se vu fidus a me, quik ekirez ca balo.

MARGUERITE. Pro quo?

GUSTAVE. Pro ke vu ne savas to quo eventos.... Armand....

MARGUERITE. Armand men odias e desestimas, ka ne?

GUSTAVE. No, Armand vun amoras. Videz quante febroza il esas! Il ne dominacas su. Esos ulo inter il e sioro de Varville. Fingez maladetesos ed irez.

MARGUERITE. Duelo por me, inter Varville ed Armand! Vu esas justa, oportas departar. (*El staceskas.*)

VARVILLE (*venas ad el*). Adube vu iras?

MARGUERITE. Mea amiko, me sufras e deziras retretar.

VARVILLE. No, vu ne sufras, Marguerite. Vu volas retretar pro ke sioro Duval esas ibe, e pro ke il ne semblas atencar vu. Ma vu komprenas, ke me nek volas nek devas livar loko pro ke il esas ibe. Ni esas che balo, ni restos.

OLYMPE (*laute*). Quo pleesis che l'Opero?

VARVILLE. *La Favorite*.

ARMAND. La historio di homino qua trompis sua amoranto.

PRUDENCE. Fi! Triviala!

ANAÏS. To esas, ke ol ne esas vera. Ne esus la homino qua trompus sua amoranto.

ARMAND. Me respondus, ke ya esas.

ANAÏS. Nu, ube?

ARMAND. Omnube.

OLYMPE. Yes, ma esas amoranti ed amoranti.

ARMAND. *Quale* esas homini ed homini.

GASTON. Ha no! mea kar Armand, tu ludas quale diablo.

ARMAND. To esas por saveskar, ka la proverbo esas vera: 'Desfortunoza per amoro, fortuneza per ludo.'

GASTON. Ha! Tu devas esar terorinde desfortunoza per amoro, nam tu esas terorinde fortuneza per ludo.

ARMAND. Mea karo, me intencas ganar richeso, canokte, e kande me ganabos multa pekunio, me iros habitar la ruo.

OLYMPE. Ka sole?

ARMAND. No, kun ulu qua ja unfoye akompanis me, e qua livis me. Forsan esante plu richa.... (*Aparte.*) El nule respondas!

GUSTAVE. Taceskez, Armand! Videz en quala stando esas ta kompatinda yunino!

ARMAND. To esas bona historio. Oportas naracar ol a vi. En ol esis sioro qua aparas ye la fino, sorto de *Deus ex machina*, qua esas tipo adorinda.

VARVILLE. Sioro!

MARGUERITE (*nelaute a VARVILLE*). Se vu provokas sioro Duval, vu ne itere vidos me dum vua vivo!

ARMAND (*a VARVILLE*). Ka vu ne parolis a me, sioro?

VARVILLE. Komprenende, sioro. Vu esas tante fortuneza per ludo, ke vua fortuneo tentas me, e me tante bone komprenas l'uzo quan vu volas facar per vua ganaji, ke me hastas vidar vu ganar mem plu multo, e propozas pariajo.

ARMAND (*posturas facie ad il*). Quan me totkordie aceptas, sioro.

VARVILLE (*pasante avan ARMAND*). Cent ora peci, sioro.

ARMAND (*astonate e desestimante*). Do, cent ora peci! A qua latero, sioro?

VARVILLE. A to quon vu ne prenas.

ARMAND. Cent ora peci sinistre.

VARVILLE. Cent ora peci dextre.

GASTON. Dextre, quar; sinistre, neuf. Armand ganas!

VARVILLE. Duacent ora peci, tale.

ARMAND. Nu, duacent ora peci. Ma gardez vu, sioro, se la proverbo dicas: 'Desfortuneza per amoro, fortuneza per ludo,' ol anke dicas: 'Fortuneza per amoro, desfortuneza per ludo.'

GASTON. Sis! Ok! Esas itere Armand qua ganas.

OLYMPE. Nu! Esas la barono qua pagos por la rurodomo di sioro Duval.

MARGUERITE (*ad OLYMPE*). Mea Deo, quo eventos?

OLYMPE (*por distraktar*). Venez, gesiori, al tablo, la supeo esas servita.

ARMAND. Ka ni durez la kombato, sioro?

VARVILLE. No. Ne nun.

ARMAND. Me debas vua venjo a vu. Me promisas ta ludo quan vu selektos.

VARVILLE. Esez tranquila, sioro, me profitos de vua bonvolo!

OLYMPE (*prenas la brakio di ARMAND*). Tu kuras segun fortune.

ARMAND. Ha! Tu dicas 'tu' nur kande me ganas.

VARVILLE. Ka vu venas, Marguerite?

MARGUERITE. Ne ja, me havas ulo dicar a Prudence.

VARVILLE. Se ante dek minuti vu ne venabos a ni, me retrovenos querar vu hike, Marguerite, me avertas vu.

MARGUERITE. Esas bona, irez!

(VARVILLE *e l'altri ekiras por supear.*)

MARGUERITE (*a PRUDENCE*). Irez, trovez Armand, e per to quon il konsideras kom maxim santa, pregez il venar audar me; ni mustas parolar.

PRUDENCE. Ka se il refuzus?

MARGUERITE. Il ne refuzos. Il tro multe abominas me por ne sizar l'oportunajo dicar lo. Irez!

(PRUDENCE *ekiras.*)

MARGUERITE (*sola*). Esforcez esar kalma. Il mustas kredar to quon il kredas. Ka me havos la forteso tenar to quon me promisis ad ilua patro? Mea Deo, igez il desestimar ed odiar me, to esas la nura moyeno haltigar malajo.... Il venas!

(ARMAND *eniras.*)

ARMAND. Ka vu demandis me, siorino?

MARGUERITE. Yes, Armand, me volas parolar a vu.

ARMAND. Parolez, me askoltas. Ka vu senkulpigos vu?

MARGUERITE. No, Armand, to esas neposibla. Me imploras vu, ne plus obsedar su pri lo pasinta.

ARMAND. Vu esas justa. To esus tro shaminda por vu.

MARGUERITE. Ne aplastez me, Armand. Askoltez me sen odio, sen iraco, sen desestimo! Videz, Armand, donez vua manuo.

ARMAND. Nultempe, siorino! Se to esas omno quon vu dicus.... (*Il retreteskas.*)

MARGUERITE. Qua supozus, ke tu repulsus la manuo quan me ofras? Ma to ne agitas me, Armand, vu mustas forirar.

ARMAND. Ka forirar?

MARGUERITE. Yes! Retroirez a vua patro, e quik.

ARMAND. E pro quo, siorino?

MARGUERITE. Pro ke sioro de Varville provokos vu, e pro ke me ne volas vidar, ke malajo venez a vu. Me volas, ke nur me sole sufrez.

ARMAND. Do vu konsilas me fugar provoko! Vu konsilas me esar poltrono! Qua altra konsilajo, fakte, povus tala homino ofrar?

MARGUERITE. Armand, me juras a vu, dum ca monato me tante multe sufris, ke me apene havas la forteso dicar ol. Me sentas la maladeso qua kreskas e brulas me. Per nia amoro pasinta, per to quon me ankore sufras, Armand, per vua matro e per vua fratino, fugez me, retroriez a vua patro ed obliviez mea nomo, se posible.

ARMAND. Me komprenas, siorino: vu tremas por vua amorato qua reprezentas vua richeso. Me povas ruinar vu per stroko di pistolo o di glavo. To esus, certe, granda malajo.

MARGUERITE. Vu povus esar mortigita, Armand, la vera malajo!

ARMAND. Qua importas a vu, sive me vivas sive me mortas! Kande vu skribis a me: 'Armand, obliviez me, me esas l'amorantino di altru!' ka vu suciis pri mea vivo? Se me ne mortis pos ta letro, to quo sustenis me esis venjo. Ha! Ka vu supozis, ke to anke pasus, ke vu frakusus mea kordio e me blamus nek vu nek vua komplico? No, siorino, no. Me rivenis a Paris, inter me e sioro de Varville esas nun afero di sango! Mem se vu anke mortus, me mortigus il! Me juras lo.

MARGUERITE. Sioro de Varville esas inocenta pri to omna quo pasis.

ARMAND. Vu amoras il, siorino! To suficas por ke me odiez il.

MARGUERITE. Vu bone savas, ke me ne amoras, ke me ne povus amarar ca viro!

ARMAND. Do, pro quo vu donis vu ad il?

MARGUERITE. Ne demandez to de me, Armand! Me ne povas dicar.

ARMAND. Me dicos pro quo. Vu donis vu ad il pro ke vu esas yunino sen kordio e sen loyaleso, pro ke vua amoro apartenas a ta qua pagas, e pro ke vu facis varo di vua kordio; pro ke vu trovis, koram sakrifiko por me, ke kurajo mankis a vu, e vua instinti vinkis vu; pro ke, sume, ca viro qua devocabis sua vivo a vu, qua donis sua honoro a vu, ne valoris segun vu plu kam la kavali di vua veturilo e la diamanti cirkum vua kolo.

MARGUERITE. Bone, yes, me facis to omna. Yes, me esas senhonora e mizerosa ento qua ne amoras tu. Me trompis tu. Ma quante plu me esas senshama, tante min tu devas rimemorar me, tante min tu devas riskar tua vivo e la vivi di ti qui amas tu. Armand, sur mea genui, me suplikas tu, livez, livez Paris e ne dope regardez!

ARMAND. Me ya facos lo, ma per un kondiciono.

MARGUERITE. Irge qua ol esas, me konkordas.

ARMAND. Tu livez kun me.

MARGUERITE (*retrosaltas*). Nultempe!

ARMAND. Nultempe!

MARGUERITE. Ho, mea deo! donez a me kurajo.

ARMAND (*kuras al pordo e rivenas*). Askoltez, Marguerite. Me esas fola, me esas febrosa, mea sango brulas, mea cerebro bolias, me standas tante pasionoze, ke me esas kapabla facar omno, mem infamo. Un instante ante nun, me supozis, ke esis odio qua pulsas me vers tu. No, esas amoro, amoro nevinkebla, furianta, odianta, augmentita per remorso, per desestimo e per shamo, nam me desestimis me pro ankore rankorar pos to quo eventabis. Ma nun, dicez a me nur un vorto di repente, blamez chanco por tua kulpeso, blamez fato, tua febleso, e me oblivios omno. Quale importas ca viro? Me odias il nur se tu amoras il. Dicez nur ke tu ankore amoras me, me pardonos tu, Marguerite. Ni fugos Paris, to esas, la pasinto, ni iros til la fino dil mondo se to necesesas, til ke ni vidos nul altra vizajo homal, ni esos sola en la mondo kun nia amoro.

MARGUERITE (*exhaustita*). Me donus mea vivo por un horo dil feliceso quan tu propozas, ma ta feliceso esas neposibla.

ARMAND. Itere!

MARGUERITE. Abismo separas ni. Ni kune esus tro desfelica. Ni ne plus povas amarar. Livez, oubliez me, to mustas esar, me juris lo.

ARMAND. A qua?

MARGUERITE. A ta qua havis la yuro demandar tala juro.

ARMAND (*itere iraceskante*). A sioro de Varville, ka ne?

MARGUERITE. Yes.

ARMAND (*sizas la brakio di MARGUERITE*). A sioro de Varville, quan vu amoras. Dicz, ke vu amoras il, e me livos.

MARGUERITE. Do. Nu. Yes, me amoras sioro de Varville.

(*ARMAND jetas el al pavimento e levas sua du brakii por frapar el, ma vice precipitas su vers la pordo e, vidante la gastis qui esas en la salono, krias.*)

ARMAND. Envenez!

MARGUERITE. Quon vu facas?

(*La GASTI eniras.*)

ARMAND. Ka vi vidas ca homino?

OMNU. Marguerite Gautier!...

ARMAND. Yes! Marguerite Gautier. Ka vi savas to quon el facis? El vendabis elua omna posedaji por habitar kun me, el tante multe amoris me. To esis bela, ka ne? Ka vi savas to quon me facis, me? Me kondutis quale fripono. Me aceptis ta sakrifikajo sen donar irgo kambiante. Ma, esas ne tro tarda, me repentas e me

rivenas por emendar omno. Vi esas atestanti, ke me ne plus debas a ca homino. (*Il jetas bank-bilieti ad el.*)

MARGUERITE (*krias e retroe falas*). Ha!

VARVILLE (*ad ARMAND kun desestimo dum jetar sua ganti aden ilua vizajo*). Sendubite, sioro, vu esas poltrono!

(*La GASTI hastas inter li.*)

KINESMA AKTO

Lit-chambro di MARGUERITE. Lito ye la dopajo dil ceneyo; kurteni mi-klozita. Kamenon dextre; avan la kameno, kanapeo, sur qua GASTON esas extensita. Nula lumo ecepte de nokto-lampo.

MARGUERITE *esas en sua lito e dormas.*

GASTON (*levas sua kapo ed askoltas*). Me dormeskis dum instanto.... Me esperas, ke el dume bezonis nulo! No, el dormas.... Qua tempo esas? Sep kloki.... Ne ja jorno.... Me riacendez la fairo. (*Il agitas la fairo.*)

MARGUERITE (*vekas*). Nanine, donez drinko a me.

GASTON. Yen, kar infanto.

MARGUERITE (*kelke levas la kapo*). Qua esas ibe?

GASTON (*preparas taso de teo*). Esas me, Gaston.

MARGUERITE. Quale vu esas en mea chambro?

GASTON (*donas la taso ad el*). Nun drinkez, tu saveskos pose. Kad esas sat sukro?

MARGUERITE. Yes.

GASTON. Me naskis por esar flegisto.

MARGUERITE. Ma ube esas Nanine?

GASTON. El dormas. Kande me venis ye dek-e-un kloki nokte, por saveskar pri novaji, la kompatindino

preske falis pro fatigo. Me, kontree, tote vigilis. Tu ja dormis.... Me sendis el ad elua lito. Me pozis me ibe, sur la kanapeo, apud la fairo, e tre bone pasis la nokto. Plubonigis me, audar tu dormar; semblis, ke me ipsa dormis. Quale tu standas camatine?

MARGUERITE. Bone, mea bonega Gaston. Ma pro quo vu tale fatigez vu?...

GASTON. Me pasas sat multa nokti ye partii! Me darfas pasar ula nokti vigilar por maladino! Ed anke, me havas ulo dicar a tu.

MARGUERITE. Quon vu volas dicar?

GASTON. Ka tu esas embarasita?

MARGUERITE. Quale embarasita?

GASTON. Finance. Yes, tu bezonas pekunio. Kande me hiero venis, me vidis ushero en la salono. Me pagis lu e sendis lu tra la pordo. Ma to ne esas omno. Esas nula pekunio hike, e kontanto sempre bezonesas. Me, me ne havas multo. Me perdis per kart-ludo, e facis multa komprado neutila por la nov-yara dio. (*Il embracas el.*) E me dicas, ke me deziras a tu omno bona e felica.... Ma, kurte, yen duadek-e-kin ora peci quin me pozas en ca tirkestaro. Kande li ne plus esas, esos pluso.

MARGUERITE (*emocigita*). Quala kordio! E pensar ke esas vu, folulo, quale on nomas vu, vu, qua sempre esis nur mea amiko, qua vigilas e sorgas me....

GASTON. Esas sempre tale.... Nu, ka tu savas to quon ni facez?

MARGUERITE. Dicez.

GASTON. Esos belega tempo! Tu dormis ok bona hori; tu ankore dormos pokatemp. Pos un o du hori esos bela dio. Me venos por vu. Tu bone envelopos tu. Ni iros promenar en veturilo, e qua bone dormos canokte?

Marguerite. Til ta tempo me iros por vizitar mea matro, qua aceptos me, Deo savas quale: esas plu kam du semani de pos ke me vizitis el! Me dejunos kun el, e ye un kloko me esos hike. Ka to konvenos?

MARGUERITE. Me esforcos havar la forteso....

GASTON. Tu havos, tu havos!

(NANINE *eniras.*)

GASTON. Enirez! Marguerite vekis.

MARGUERITE. Ka tu esis tro fatigita, mea kompatinda Nanine?

NANINE. Kelkete, siorino.

MARGUERITE. Apertez la fenestro e donez kelka aero. Me volas staceskar.

NANINE (*apertas la fenestro e regardas a la strado*). Siorino, venas la mediko.

MARGUERITE. Bona mediko! Ilua unesma vizito esas sempre por me. Gaston, apertez la pordo kande vu livas. Nanine, helpez me staceskar.

NANINE. Ma, siorino....

MARGUERITE. Me volas lo.

GASTON. Til rivido. (*Il ekiras.*)

MARGUERITE. Til rivido. (*El levas su ma retrofaldas; tandem, subtenita da NANINE, el marchas vers la kanapeo. LA MEDIKO eniras justatempe por helpar el sideskar.*) Bona jorno, mea kara mediko. Vu esas tre amikal pensar pri me camatine! Nanine, irez por irga letri.

(NANINE *ekiras.*)

LA MEDIKO. Donez a me vua manuo. (*Il prenas ol.*)
Quale vu standas?

MARGUERITE. Plu male e plu bone! Plu male korpale, plu bone humore. Hiere vespere me tante timis mortar, ke me sendis por querar sacerdote. Me esis trista, desesperanta, me timis mortar. Ta homo venis, il parolis kun me dum un horo, e desespere, teroro, remorso, il forportis omno kun il. Do, me dormeskis e jus vekis.

LA MEDIKO. Omno esas bona, siorino, e me promisas a vu tota risanigo ante l'unesma dio di printempo.

MARGUERITE. Danko, sioro mediko.... Esas vua devo tale parolar a me. Kande Deo dicis, ke mentiar esas peko, il eceptis la mediki, e permisio li mentiar tam multafoye omnadie kam li vizitas la maladi.

(NANINE *rieniras.*)

MARGUERITE. Quon vu adportas ibe?

NANINE. Ula donacaji, siorino.

MARGUERITE. Ha yes! Hodie esas l'unesma dio di januaro!... Quante multa eventi dum ca lasta yaro! Un yaro ante nun, ye ca horo, ni esis an tablo, ni kantis, ni donis al yaro nove naskinta la sama rideto quan ni donabis al yaro mortinta. Kande, mea bona mediko, kande ni itere ridos? (*El apertas la paketi.*) Ringo kun la karto di Saint-Gaudens. Bela kordio! Braceleto, kun la karto di la komtulo de Giray, qua sendas ico de London. Quala krion il krius, se il povus vidar me en ca stando!... e bonboni.... Nu, la homi ne esas tam obliviema kam me supozis! Vu havas nevineto, sioro mediko.

LA MEDIKO. Yes, siorino.

MARGUERITE. Portez ad el ca bonboni, a ca kar infantino. Me longatempe ne manjis tala kozi. (A NANINE.) Kad olti esas omno?

NANINE. Me havas letro.

MARGUERITE. Qua povus skribar a me? (*Prenas la letro ed apertas ol.*) Portez ca paketo al veturilo dil mediko. (*Lektas.*) 'Mea bona Marguerite, me iris duadekfoye por vizitar tu, e me nultempe aceptesis; malgre to, me ne volas, ke tu ne savez la maxim felica ago di mea vivo. Me mariajos me dum l'unesma dio di januaro: to esas mea nov-yara donacajo de Gustave. Me esperas, ke tu ne esez la lasta homo asistar la ceremonio, ceremonio tre simpla, tre humila, qua eventos ye non kloki matine, en la kapelo di Santa Teresa en la kirko di la Madeleine. Me embracas tu per la tota forco di kordio felica. NICHETTE.' Do, esas feliceso por omnu, ecepte me! Nu, me esas negratitudoza. Sioro mediko, klozez ta fenestro, me esas kolda, e donez a me ulo per qua skribar. (*El faligas sua kapo aden sua manui; LA MEDIKO prenas l'inkuyo del kameno e donas papero a MAGUERITE.*)

NANINE (*nelaute a LA MEDIKO, for MARGUERITE*). Ka nu, sioro mediko?

LA MEDIKO (*negas per kapsigno*). El es tre mal!

MARGUERITE (*aparte*). Li supozas, ke me ne audas.... (*Laute.*) Sioro mediko, servez me, kande vu iras, per portar ca letro al kirko ube Nichette mariajas su, e pregez li ne donar ol ad el til pos la ceremonio. (*El faldas la letro e siglas ol.*) Prenez ol, e danko. (*El presas ilua manuo.*) Ne obliviez, e balde retrovenez, se posible.

(LA MEDIKO *ekiras.*)

MARGUERITE. Nun, kelke ordinez ca chambro. (*Klosheto sonas.*) On sonigas, irez apertar.

(NANINE *ekiras e rivenas.*)

NANINE. Esas siorino Duvernoy qua volas vidar vu, siorino.

MARGUERITE. El enirez!

(NANINE *ekiras, enduktas* PRUDENCE.)

PRUDENCE. Nu, mea kar Marguerite, quale vu standas camatine?

MARGUERITE. Plu bone, mea kara Prudence, danko.

PRUDENCE. Forsendez Nanine dum instanto, me havas ulo dicar, a vu sole.

MARGUERITE. Nanine, ordinez l'altra chambro. Me vokos a tu kande me bezonos tu.

(NANINE *ekiras.*)

PRUDENCE. Me demandos servo de vu, mea kar Marguerite.

MARGUERITE. Parolez.

PRUDENCE. Ka vu havas pekunio?

MARGUERITE. Vu savas, ke me esas finance embarasita dum kelka tempo. Ma, nu, dicez.

PRUDENCE. Hodie es l'unesma dio dil yaro, me mustas komprar donacaji, e me mustas havar ducent franki. Ka vu povas pruntar a me til la fino dil monato?

MARGUERITE (*levas l'okuli vers cielo*). La fino dil monato!

PRUDENCE. Se vu ne povas....

MARGUERITE. Me havas poka pekunio restanta....

PRUDENCE. Nu, ni ne plus parolez.

MARGUERITE. Qua importas! Apertez ta tirkesto....

PRUDENCE. Qua? (*El apertas plura tirkesti.*) Ha! To en la mezo.

MARGUERITE. Quante multa es ibe?

PRUDENCE. Kinacent franki.

MARGUERITE. Nu, prenez la duacent franki quin vu bezonas.

PRUDENCE. Ka la restajo es sat multa?

MARGUERITE. Me havas to quon me bezonas. Ne destranquileskez pri me.

PRUDENCE (*prenas la pekunio*). Vu facas vera servo por me.

MARGUERITE. Mem plu bone, mea kara Prudence!

PRUDENCE. Me livos vu; me retrovenos por vizitar. Vua mieno es plu bona.

MARGUERITE. Fakte, me esas plu bona.

PRUDENCE. La bela dii rapide venos, la aero dil ruro facos tota risanigo.

MARGUERITE. Sendubite.

PRUDENCE (*ekireskas*). Itere, danko!

MARGUERITE. Sendez Nanine a me.

PRUDENCE. Yes. (*El ekiras.*)

(NANINE *rieniras.*)

NANINE. Kad el venis por itere demandar pekunio?

MARGUERITE. Yes.

NANINE. Ka vu donis?

MARGUERITE. Esis nur poka pekunio, ed el dicis, ke el havas granda bezono. Anke ni; on mustas donacar.

Prenez ica braceleto sendita a me, irez, vendez ol, e rapide retrovenez.

NANINE. Ma dume....

MARGUERITE. Me povas restar sole, me bezonas nulo. Omnakaze, tu ne longe foresos, tu konocas la voyo al juvelisto; il kompris sat multo de me dum ca tri monati.

(NANINE *ekiras.*)

MARGUERITE (*lektas letro quan el tiras de sua sino*). 'Siorino, me saveskis pri la duelo inter Armand e sioro de Varville, ne per mea filiulo, nam il departis sen mem venar por embracar me. Ka vu kredas lo, siorino? Me akuzis vu pri ca duelo e ca parto. Danko a Deo, sioro de Varville nun eskapas danjero, e me savas omno. Vu sustenis vua juro per vua tota forteso, ed omna ta terori sapis vua saneso. Me skribis la tota vereso ad Armand. Il esas fora, ma il rivenos por demandar ne nur ke vu pardonez il, ma ke vu pardonez me, nam me koaktesis nocar vu e me volas emendar lo. Bone sorgez vu; esperez. Vua kurajo e vua abnego meritas plu bona futuro. Vu havos to, me ipsa promisas lo. Vartante, acpez la certeso di mea simpatio, estimo, e devoco. GEORGES DUVAL—15 novembro.' Yen, pasis sis semani de pos ke me recevis ca letro, e me sencese rilektas ol por kelkete kurajigar me. Se me recevus nur un vorto de Armand, se me povus vivar til printempo! (*El staceskas e regardas su en spegulo.*) Quante multe me chanjesis! Ma la mediko promisis risanigar me. Me esez pacienta. Ma, jus nun, kun Nanine, kad il ne kondamnis me? Me audis il dicar, ke me es tre mal. Tre mal! Esas ankore espero, esas ankore kelka monati por

vivar, e se, dum ta tempo, Armand rivenus, me esus salvita. L'unesma dio dil yaro, to esas la sezono por esperar. Omnakaze, me esas justa. Se me esus advere endanjerigita, Gaston ne havus la kurajo ridar ye mea lito, quale il facis. La mediko ne livus me. (*El regardas tra la fenestro.*) Quala joyo en ta familii! Ho! La bel infanto, qua ridas e gambolas kun sua ludili, me dezirus embracar ta infanto.

(NANINE *eniras, pozas la pekunio sur la kameno, ed iras a MARGUERITE.*)

NANINE. Siorino....

MARGUERITE. Quo esas, Nanine?

NANINE. Vu standas plu bone hodie, ka ne?

MARGUERITE. Yes. Pro quo?

NANINE. Promisez a me, esar kalma.

MARGUERITE. Quo eventas?

NANINE. Me volas avertar vu ... joyo tro bruska esas tre defacile tolerata!

MARGUERITE. Ka joyo, tu dicas?

NANINE. Yes, siorino.

MARGUERITE. Armand! Ka tu vidis Armand?... Armand venas a me!... (NANINE *signifas, yes.* MARGUERITE *kuras al pordo.*) Armand!

(ARMAND *eniras. Ilua mieno esas pala. El jetas su adsur ilua kolo, forte embracas il.* NANINE *ekiras.*)

MARGUERITE. Ho! ne esas tu, ne es posibla, ke Deo esez tante bona!

ARMAND. Esas me, Marguerite, me, tante repentema, tante anxianta, tante kulpoza, ke me ne audacis

transirar la solio di ca pordo. Se me ne renkontrabus Nanine, me restabus en la strado, pregante e plorante. Marguerite, ne maledikez me! Mea patro skribis pri omno a me! Me esis tre fora de tu, me ne savis adube irar por fugar mea amoro e mea remorso.... Me departis quale dementulo, voyajis nokte e jorne, sen repozo, sen halto, sen dormo, persequata da presenti maligna, vidis fore tua domo nigre drapirita. Ho! se me ne trovabus tu, me esabus mortinta, nam esus me qua mortigabus tu! Me ne ja vidis mea patro. Marguerite, dicez, ke tu pardonas ni amba! Ha! quante me joyas rividar tu!

MARGUERITE. Ka pardonas, mea amiko? Nur me esis kulpoza! Ma, ka me povis altre facar? Me volis tua feliceso, mem komprata per la mea. Ma nun tua patro ne plus separos ni, ka ne? Esas ne plus tua olima Marguerite quan tu ritrovas. Ma me esas ankore yuna, me itere divenos bela, pro ke me esas felica. Tu oblivios omno. Ni komencos vivar nur de ca dio.

ARMAND. Me ne plus livos tu. Askoltez, Marguerite, ni cainstante livos ca domo. Ni nultempe itere vidos Paris. Mea patro savas to quo tu esas. Il amos tu kom la bona genio di sua filiulo. Mea fratino esas mariajita. La futuro esas por ni.

MARGUERITE. Ho! parolez a me! parolez a me! Me sentas mea anmo retrovenar per tua vorti, la saneso rinaskar per tua respiro. Me camatine dicis, ke nur un kozo povas salvar me. Me ne plus esperis, e yen, tu! Ni ne perdez la tempo, no, e pro ke la vivo pasas avan me, me haltigos olua paso. Ka tu savas? Nichette mariajas su. El spozigas Gustave camatine. Ni iros. Esos bona, ke ni enirez kirko por pregar a Deo, ed asistar la feliceso di altri. Quala surprizon Providenco donacas a

me por l'unesma dio dil yaro! Ma itere dicez, ke tu amoras me!

ARMAND. Yes, me amoras tu, Marguerite, mea tota vivo esas la tua.

(NANINE *rieniras.*)

MARGUERITE. Nanine, donez a me to omna quon me bezonos por ekirar.

ARMAND. Bona Nanine! Vu tante bone sorgis el. Danko!

MARGUERITE. Omnadie ni parolis pri tu, ni amba, nam nulu audacis pronuncar tua nomo. Esis el qua konsolacis me, qua dicis, ke ni rividis l'unu l'altru! El ne mentiis. Tu vidis bela landi. Tu adibe duktos me. (*El shancelas.*)

ARMAND. Quo es, Marguerite? Tu paleskas!...

MARGUERITE (*per esforcu*). Nulo, mea amiko, nulo! Tu komprenas, ke la feliceso ne tante bruske eniras kordio longatempe dezolata, sen kelkete opresar. (*El sideskas e retroe jetas la kapo.*)

ARMAND. Marguerite, parolez a me! Marguerite, me imploras tu!

MARGUERITE (*rikoncieskas*). Timez nulo, mea amiko. Tu savas, ke me sempre subisis ta feblesi instantal. Ma li rapide pasas. Regardez, me ridetas, me esas forta, yes! Esas l'astoneso di vivar qua opresas me!

ARMAND (*presas elua manuo*). Tu tremas!

MARGUERITE. Esas nulo! Venez, Nanine, donez a me mea shalo. Chapelo....

ARMAND (*timas*). Mea Deo! Mea Deo!

MARGUERITE (*iracoze forjetas la shalo, pos esforcir marchar*). Me ne povas! (*El falas adsur la kanapeo.*)

ARMAND. Nanine, kurez querar mediko!

MARGUERITE. Yes, yes. Dicz, ke Armand rivenis, ke me volas vivar, ke me mustas vivar....

(NANINE *ekiras.*)

MARGUERITE. Ma, se ta riveno ne salvas me, nulo salvos me. Balde o tarde, la homo mustas mortar per to quo vivigis lu. Me vivis por amoro, me pro amoro mortas.

ARMAND. Tacez, Marguerite. Tu vivos! Tu mustas!

MARGUERITE. Sideskez apud me, tam proxime posible, mea Armand, e bone askoltez me. Me jus iraceskis kontre morto. Me repentas to. Ol necesesas, e me amas ol, pro ke ol vartis tu por frapar. Se mea morto ne esabus certa, tua patro ne skribabus, ke tu retrovenos....

ARMAND. Askoltez, Marguerite, ne plus tale parolar. Tu dementigas me. Ne plus dicz, ke tu mortos, dicz, ke tu ne kredas lo, ke lo ne povas esar, ke tu ne volas lo!

MARGUERITE. Malgre mea volo, mea amiko, oportas cedar, pro ke Deo ton volas. Se me esus inocentino, se omno en me esus chasta, forsan me ploreskus pro l'ideo livar mondo en qua tu restas, pro ke la futuro esus plena de promisi quin mea tota pasinto yurizis. Me mortinte, omna tua memoraji di me esos pura; me vivante, esus sempre makulo sur mea amoro.... Kredez me, Deo bone facas....

ARMAND (*staceskas*). Ha! Me sufokas!

MARGUERITE (*retenas il*). Quo? Kad esas me koaktita kurajigar tu? No, obediez me. Apertez ta tirkesto, ekprenez la medaliono.... to esas mea portreto, de

tempo kande me esis bela! Me igis on facar ol por tu. Gardez ol, ol helpos tua memoro plu tarde. Ma se, uldie, ula yunino amorus tu e tu mariajus su, quale devas esar, quale me volas esar, e se el trovus ta portreto, dicez ad el, ke esas un amiko qua, se Deo permisas el restar en la maxim obskur angulo di cielo, omnadie pregas a Deo por el e por tu. Se el esus jaluza pri lo pasinta, quale ni ofte esas, ni homini, se el demandus, ke tu sakrifikez ta portreto, facez lo sentimo, sen remorso. To esos yusta, e me antee pardonas tu.—La homino qua amoras tro multe sufras, se el ne sentas su amorata.... Ka tu askoltas me, mea Armand? Ka tu bone komprenas?

(*Eniras NANINE, NICHETTE, e GUSTAVE. NICHETTE eniras timante, ma pluforteskas per vidar MARGUERITE ridetar ed ARMAND ye elua pedi.*)

NICHETTE. Mea bona Marguerite, tu skribabis a me, ke tu mortas, e me ritrovas tu ridetanta.

ARMAND (*nelaute*). Ho! Gustave, me esas tre desfelica!

MARGUERITE. Me ya mortas, ma me anke esas felica, e mea feliceso celas mea morto. Vi esas do mariajita! Quale stranja kozo esas ta unesma vivo, e quo esos la duesma?... Vi esos mem plu felica kam antee. Parolez pri me, kelkafoye, ka yes? Armand, donez a me tua manuo.... Me dicas, ke mortar ne esas desfacila.

(GASTON *eniras*.)

MARGUERITE. Yen, Gaston qua venas por me.... Me joyas itere vidar vu, mea bona Gaston. Feliceso esas

negratitudoza: me obliuabis vu.... (Ad ARMAND.) Il esis bona a me.... Ha! Esas stranja. (El staceskas.)

ARMAND. Quo es?

MARGUERITE. Me ne plus sufras. On dicus, ke la vivo rieniras me.... me sentas komforto quan me nultempe sentis.... Ma, me vivos!... Ha! quale bone me standas! (El sideskas e semblas dormeskar.)

GASTON. El dormas!

ARMAND (*destranquila, pose teroras*). Marguerite! Marguerite! Marguerite! (Grand a krio.—Il mustas facar esforco por arachar sua manuo dil manuo di MARGUERITE.) Ha! (Il retrof alas terorigite.) Mortinta! (Kuras a GUSTAVE.) Mea Deo! Mea Deo! Quon me divenos?...

GUSTAVE (*ad ARMAND*). El bone amoris tu, la kompatindino!

NICHETTE (*qua ja genupozis*). Dormez paceme, Marguerite! Il multon pardonos por tu, pro ke tu multe amis!

FINO

COPYRIGHT 1866 BY N. SARONY, N.Y.

Copyright, Sarony, New York.

LA DAME AUX CAMELIAS.

